

Planhandling

Antagandehandling

Datum: 2018-12-11

Diarienummer SBK: 0622/02

Aktbeteckning: 2-5465

Handläggare SBK

Siri Ersson

Telefon: 031-368 17 79

E-post: siri.ersson@sbk.goteborg.se

Detaljplan för kv 4 Barken inom stadsdelen Masthugget

Detaljplanen är upprättad med normalt planförfarande enligt PBL (1987:10)

Planbeskrivning

Planens syfte och huvuddrag

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra nybyggnad av bostäder och lokaler med hänsyn till kulturvärden och stadsliv i området. Tillkommande bebyggelse ska genom sin skala, uppdelning, utformning och kvalitet ansluta till omgivande bebyggelse och bygga vidare på områdets särpräglade karaktär. Detaljplanen möjliggör ny bebyggelse för cirka 80 lägenheter och 700 m² lokaler.

Syftet är också att bevara huvuddelen av de befintliga byggnaderna genom skydds- och varsamhetsbestämmelser. Byggnader med särskilda kulturvärden skyddas även genom att en flexibel användning tillåts som anpassas efter byggnadernas och platsens förutsättningar. Syftet är också att bevara den kastanj som genom planen står inom allmän plats TORG.

Syftet är vidare att skapa möjlighet för en passage för allmänheten tvärs genom kvarteret och skapa allmän plats som utgörs av torg. Passagen och torget tillåter människor att uppehålla sig på en förhållandevis lugn plats även i den täta innerstadsmiljön. I både befintliga och nya entréplan tillåts centrumändamål som möjliggör en stor bredd av icke störande verksamheter.

Syftet är också att skapa byggrätter för de befintliga gårdshus som saknar byggrätter enligt tidigare gällande plan, möjliggöra vissa komplementbyggnader på innergårdar, möjliggöra utbyggnad av lägenheter på befintliga vindar lämpliga för ändamålet samt ge byggrätt för vissa begränsade volymer av teknisk karaktär på tak.

Handlingar

Planhandlingar:

- Planbeskrivning (denna handling)
- Genomförandebeskrivning
- Plankarta med bestämmelser

Övriga handlingar:

- Grundkarta (i handlingen plankarta)
- Illustrationsritning (i handlingen plankarta)
- Samrådsredogörelse
- Utställningsutlåtande
- Fastighetsförteckning
- Trafik- och gestaltningsförslag

Utredningar:

- Fjärde Långgatan 9 - Inventering & dokumentation, Antiquum 2004
- Tredje Långgatan 26 - Inventering och dokumentation av, Antiquum 2004
- Miljöteknisk betong-, jord- och grundvattenundersökning, Masthugget 4 7, 4 e Långgatan 9, Tellstedt 2007
- Karaktärisering och analys av stadsmiljö, Stadsbyggnadskontoret 2012
- Dialog Långgatorna, Radar 2013
- Bullerutredning, Stadsbyggnadskontoret 2013
- Geoteknisk översikt Kv Barken, Masthugget 4:1- 4:10 m fl, Fastighetskontoret 2013
- Konditionsundersökning Fjärde Långgatan 9, Tellstedt 2013
- Solstudie, Forum arkitekter 2014
- Byggnadsbeskrivningar inför detaljplan Kv Barken, Göteborgs stadsmuseum 2015
- Parkeringsutredning, Semrén & Månsson AB 2016
- Historisk inventering med avseende på förorenad mark, Fastighetskontoret 2016
- Solstudie, Stadsbyggnadskontoret 2017
- Bullerutredning, Stadsbyggnadskontoret 2017
- Dagvattenutredning, Kretslopp och vatten 2017
- Översiktlig miljöteknisk markundersökning inför detaljplan (Masthugget 4:7 och 712:41), Sweco Environment AB, 2017
- Översiktlig miljöteknisk markundersökning inför detaljplan (Masthugget 712:27), Sweco Environment AB, 2017

Förutsättningar

Läge

Planområdet utgörs av kvarteret Barken i stadsdelen Masthugget och begränsas av Tredje Långgatan, Värmlandsgatan, Nordhemsgatan och Fjärde Långgatan.

Planområdet är beläget cirka 1,4 kilometer sydväst om Göteborgs centrum.

Areal och markägoförhållanden

Planområdet omfattar nästan 1 hektar och ägs av olika privata fastighetsägare, bostadsrättsföreningar och Göteborgs Stad.

Planförhållanden

Översiktsplan

Översiktsplan för Göteborg anger bebyggelseområde med grön- och rekreationsytor. I denna benämning ingår exempelvis bostäder, arbetsplatser, service, handel och mindre grönytor. Översiktsplanen anger också att särskild hänsyn ska tas till områdets kulturhistoriska värden. En blandning av bostäder och icke störande verksamheter är önskvärd. Planförslaget bedöms följa översiktsplanen.

Detaljplan

För området gäller detaljplan med aktbeteckning 1480K-II-4053 som fick laga kraft år 1992 och detaljplan med aktbeteckning 1480K-II-2545 som fick laga kraft år 1948. Detaljplanernas genomförandetid har gått ut.

Stadsplanen från 1948 redovisar ett annat ideal för stadsbebyggelse än vad som råder i dag. Den varierade bebyggelsen med blandad användning som fanns i området gick stick i stäv med den tidens ideal och ansågs olämplig. 1948 års plan behöll gatusträckningarna men funktionsuppdelade kvarteren i Långgatsområdet. Bostäder skulle koncentreras till kvarteren i söder där gårdarna skulle göras mer bostadsvänliga genom att ta bort gårdsbebyggelsen. Inom kvarteret Barken planlades för en mindre park. De norra kvarteren skulle i huvudsak innehålla handel. Dessa gårdar fick överbyggas helt upp till fem meters höjd för handelsändamål. De nya planerna genomfördes inom delar av kvarteren längst i norr, där fastigheter slogs samman och mer storskalig sammanhängande bebyggelse uppfördes. Inom kvarteret Smacken revs en del av gårdsbyggnaderna, men utan att ersätta bebyggelsen med den tillåtna överbyggnaden. Resultatet är att kvarteret Smacken i dag har förhållandevis öppna och gröna gårdsrum. Inom kvarteret Barken genomfördes ingenting av den nya planen, som för kvarteret i huvudsak innebar minskad byggrätt. Detta betyder att gällande plan till stor del inte överensstämmer med dagens användning och bebyggelse.

Program

Program för Långgatsområdet har upprättats och godkänts av byggnadsnämnden den 19 augusti 2003. Programmet tar fasta på områdets särart som stadsmiljö och dess betydande kulturhistoriska värden.

Riktlinjer finns formulerade i programmet kring hur utvecklingsprojekt bör förhålla sig till området:

- Den speciella karaktären i området beror till stor del på den varierade bebyggelsen och på det blandade innehållet av butiker, restauranger, verkstäder och bostäder. Detta ger Långgatorna en tydlig identitet som är viktigt att värna.
- Att området utvecklats under en lång tid har stor betydelse och det bör även i framtiden tillåtas ha en långsam utveckling.
- Verksamheterna i entréplanen är viktiga för att även i framtiden få en levande stadsdel.
- Det är viktigt att behålla en blandning av storlekar och upplåtelseformer vad gäller bostäder.
- Fortsatt indelning i smala tomter och stor fokus på den offentliga miljön är viktigt.

Mark och vegetation

Planområdet består av relativt plan mark med en svag lutning mot nordost och en total höjdskillnad på ungefär två och en halv meter. Marken inom planområdet är till stor del bebyggd och innergårdarna är till största del hårdgjorda. Inga särskilt skyddsvärda arter har påträffats inom området. Ett fåtal träd och buskar finns och bidrar till miljön på innergårdarna och kastanjen vid det före detta polishuset bidrar till gatubilden.

Geotekniska förhållanden

Den geotekniska översikten har utförts av fastighetskontoret vid Göteborgs Stad och baseras på följande tidigare utförda geotekniska undersökningar och utredningar:

- Bo Alte AB, arbetsnummer 92.022, 1992-10-27
- MW Byggtekniska AB, ärendenummer 80105-96, 1998-06-03

Enligt de geotekniska undersökningar och påslagningsprotokoll i och inom närområdet utgörs jordlagerföljden inom området ovanifrån räknat av:

- Fyllning med varierande mäktighet 0–2,5 meter har konstaterats, generellt utgörs fyllningen av varierande blandningar av lera, friktionsjord och byggnadsrester. Där fyllningsjord saknas utgörs de översta jordlagren av torrskorpora.
- Fyllnadsjorden/torrskorporan underlagras av lera med en varierande mäktighet mellan 13->50 meter. Leran är något gyttjig de översta metrarna. Även skalrester har påträffats vid olika djup i leran.

Grundvattenförhållanden

Portrycksmätningar utförda 1991 visar att trycknivån på cirka 7 meters djup ligger cirka 1,5 meter över markytan, det vill säga på cirka 85 kPa, tillväxt med 12 kPa/m från markytan. Portrycksmätarna på 10 och 16 meters djup visar på en hydrostatisk tillväxt (10 kPa/m) från markytan. Fria vattenytor i skruvprovtagningshål och provgropar har registrerats 1,5–2 meter under markytan.

Stabilitetsförhållanden

Marken inom detaljplaneområdet är i stort sett helt plan med marklutning <1:10 därmed föreligger inga stabilitetsproblem varken för befintliga förhållanden eller efter en eventuell exploatering.

Grundläggning

Kvarteret Barken har under en lång tid varit bebyggt. På grund av sättningsskador har vissa äldre byggnader rivits och ersatts med nya. Alla äldre byggnader inom kvarteret är grundlagda med kohesionspålar och rustbädd av trä, oftast med en källarvåning. Nya större och tyngre byggnader inom området är grundlagda med spetsbärande betongpålar till fast botten/berg.

För projektet har följande geotekniska risker identifierats

Stabilitet

I byggskedet måste lokalstabiliteten för lokala djupare schakter beaktas. Vid temporär uppställning av kranar för tunga lyft måste både lokalstabiliteten och markens bärlighet kontrolleras. Förstärkningsåtgärder vid temporära djupare schakter för till exempel källarplan behöver med största sannolikhet utföras.

Sättningar

Marken inom området är sättningsbenägen. Inom området pågår i dag sättningar, sättningmätningar på pålgrundlagda befintliga äldre byggnader och rivna byggnader visar på en sättningstakt mellan 3–6 mm/år.

All form av ökad markbelastning som till exempel uppfyllnader eller grundvattensänkningar kommer att medföra långtidsbundna sättningar. Stora sättningar kan påverka och orsaka skador både på blivande och befintliga byggnader och anläggningar. Blivande exploatering måste projekteras med erforderliga åtgärder för att minimera sättningar i området för så väl permanenta som temporära skeden.

Nya byggnader och sättningskänsliga konstruktioner inom området kommer att behöva pålgrundläggas. Vid pålgrundläggning ska negativ mantelfriktion beaktas (påhängslaster) till följd av pågående sättningar, blivande markbelastningar för både befintliga och nya pålar. Källarvåningar utförs lämpligen vattentäta för att minimera risken för en grundvattensänkning. Markuppfyllnader görs lämpligen med lättfyllning alternativt med kompletterande länkplattor vid entréer.

Hinder i mark

I dag finns sannolikt en hel del befintliga grundkonstruktioner från både äldre befintliga byggnader och eventuellt från rivna byggnader, ledningsstråk med mera. Hinder som kan förväntas är bland annat pålar, plattor, fundament och rustbäddar. Vid en exploatering av området är risken påtaglig för konflikt mellan befintliga grundkonstruktioner och nya blivande permanenta och temporära konstruktioner. Det är därför viktigt att i ett tidigt skede av projekteringen försöka sammanställa alla befintliga grundkonstruktioners lägen och utformning.

Pålning- och schaktningsarbeten

I byggskedet kan pål- och spontslagning samt schaktning medföra risk för horisontella markrörelser, marksättningar och hävning samt markvibrationer. Vid pålning/spontslagning nära befintliga markförlagda konstruktioner ökar risken för att skador från eventuella markrörelser kan uppstå. Riskreducerande åtgärder vid pålning kan vara proppdragning, installationsordning eller val av gynnsammare påltyp eller metod till exempel borrar pålar.

Djupare schaktning kan påverka lokalstabiliteten. Tillfälliga stödkonstruktioner måste dimensioneras för varje enskilt fall med hänsyn till bland annat förekommande belastningar så som befintliga byggnader, upplag och pågående trafik intill schakt. Behöver spontkonstruktionen bakåtförankras med dragstag kan även ett relativt stort område utanför själva schaktområdet komma att beröras.

Skador på grund av markvibrationer

Markvibrationer blir som störst inom områden med lösa jordar som lera och uppkommer i samband med vibrerande arbeten så som packning, pålning, spontning, sprängning och tunga transporter. Närliggande anläggningar som kan behöva beaktas är alla typer av markförlagda ledningar samt nya och befintliga byggnader och konstruktioner.

Planering och samordning i byggskedet

Att mark- och grundläggningsarbeten kommer att utföras inom tätbebyggt område på en begränsad yta och inom en begränsad tid gör projektet relativt komplext. Det kommer därmed att ställas stora krav på planering, samordning och kontrollprogram i byggskedet. Även logistiken för in- och uttransporter av bland annat byggmaterial kommer att kräva noggrann planering.

Om ovanstående punkter avseende geotekniska risker tas i beaktande vid detaljprojekteringen av området föreligger inga hinder att området ska kunna exploateras ytterligare.

Sammanfattning

Det föreligger inga totalstabilitetsproblem inom eller i direkt anslutning till planområdet.

Ur geoteknisk synvinkel kan området förtätas med bostadshus. Ytterligare marklaster inom området måste minimeras och byggnadslaster måste föras till fast botten/berg med spetsbärande pålar, alternativt med kohesionspålar. Om de geotekniska riskerna tas i beaktande vid detaljprojekteringen av området föreligger inga hinder att området ska kunna exploateras ytterligare.

Förorenad mark

Förorenings-situation

Tidigare utförd historisk inventering har pekat ut området där störst förändring planeras som det område med störst potentiella risker kopplat till förorenad mark. I området har det tidigare funnits verksamheter så som en metallverkstad, en smedja och ett båtbyggeri, belägna inom fastigheterna Masthugget 4:7, 712:27 och del av 712:41. Vid metallverkstaden har en tidigare undersökning påvisat förekomst av föroreningar och då klorerade lösningsmedel tidigare använts fanns det spår av detta vid undersökningen.

Under hösten 2017 har två miljötekniska markundersökningar utförts. Den ena omfattar den tidigare metallverkstaden och båtbyggeriet och den andra den intilliggande före detta smedjan (Sweco Environment AB, båda daterade 2017-12-13). Resultaten visar att det förekommer föroreningar av främst metaller så som arsenik, barium, bly med flera ämnen samt PAH:er i de fyllnadsmassor som underlagrar byggnader och innergårdar. I grundvattnet påvisas förekomst av kvicksilver. När det gäller klorerade ämnen har spår av di- och trikloreten påvisats i jord och grundvatten i anslutning till den tidigare metallverkstaden. På Masthugget 712:27 ska en byggnad vara kvar och i den provtogs inomhusluften med avseende på klorerade alifater och det gav utslag för låga halter av tetraklormetan. Med annan provtagningsmetod provtogs även porgas inom fastigheten utan att ge utslag för något klorerat. Förekomsten av tetraklormetan kan inte kopplas till föroreningskällan på intilliggande fastighet.

Slutsatserna från undersökningarna konstaterar att det förekommer föroreningar i marken som föranleder åtgärder i någon omfattning för att marken ska bli lämplig för planerad användning. Föroreningar förekommer främst i fyllnadsmassor som kommer att tas bort i samband med grundläggning av nya byggnader. För att bedöma om det krävs åtgärder utöver grundläggningsschakt rekommenderas att en undersökning genomförs när befintliga byggnader är rivna. Påvisade halter av klorerade ämnen är låga och bedöms inte innebära några risker för hälsa eller miljö.

Genomförande av nödvändiga åtgärder säkerställs genom en administrativ planbestämmelse i plankartan.

Utredningsbehov

Vid armaturfabriken planeras inte för någon förändring av dagens markanvändning. Det kan ändå vara motiverat att genomföra en undersökning av marken för att konstatera om det finns några föroreningar som kan innebära risker för de boende i huset.

Teknisk försörjning

Vatten och avlopp

Kretslopp och vatten har i dag vattenledningar och kombinerade ledningar i Tredje Långgatan, Nordhemsgatan och Fjärde Långgatan, samt vattenledning,

dagvattenledning och spillvattenledning i Värmlandsgatan. VA-anslutningar till Kvarteret Barken finns via serviser till ledningarna som ligger runt om planområdet. Endast fastigheten på Tredje Långgatan 24, som tillhör fastigheten Masthugget 712:41, saknar anslutning till det kommunala ledningsnätet för vatten och avlopp.

Dagvatten

Området har med sin karaktär av tätbebyggd innerstadsmiljö begränsade möjligheter för lokalt omhändertagande av dagvatten. Kvarteret Barken avvattnas i dag mestadels med ett kombinerat system och endast fastigheten Masthugget 4:10 avvattnas till separat system. Dagvattnet från det separerade systemet leds ut till recipienten Göta Älv. Det kombinerade systemet leds via Barlastplatsens pumpstation till Ryaverket. Närmsta bräddavlopp bräddar ut i recipienten Göta älv.

Markradon

Marken utgör lågriskområde med avseende på radon.

Fornlämningar

Planområdet rymmer inga kända fornlämningar. Däremot har fornlämningar påträffats i kvarteret Smacken omedelbart norr om planområdet. Någon särskild inventering eller utredning under planarbetet har inte bedömts nödvändig, däremot bör uppmärksammas att krav på arkeologisk förundersökning kan komma att ställas i samband med markarbeten inför byggnation. Tillstånd ska sökas hos Länsstyrelsen inför markingrepp så som schaktningsarbeten och pålning.

Kulturhistoria

Långgatsområdet

Längs älvstranden anlades små hamnar för privat bruk där bryggor, lagerbyggnader, verkstäder och affärslokaler växte fram. Utmed dessa hamnar löpte Smala Vägen från Pustervik till Stigberget. Söder om Smala Vägen, motsvarande nuvarande Första Långgatans sträckning, anlades trädgårdar och plantager med tillhörande landeribyggnader ofta bebodda av välbärgade affärsmän med stort inflytande på stadens utveckling. Genom det uppodlade området sträckte sig Breda Vägen i en båge från nuvarande Järntorget till Stigberget och därifrån fortsatte sedan landsvägen västerut förbi Klippan och ut till Nya Varvet.

Utmed Breda Vägen byggdes också mindre bostadshus, ofta med hantverkslokaler och salukällare men även utskänkingsställen och natthärbärgen.

Öppna platser fanns från början vid nuvarande Järntorget och Masthuggstorget samt en liten torgbildning där Smala och Breda vägen gick ihop vid nuvarande Johannesplatsen.

Utsnitt ur kartan Göteborg med omgivningar år 1855, SBK

I början av 1800-talet gjordes en första planläggning av området kring Breda Vägen. Gator lades ut i ett rutnät tvärs över plantagerna. Det dröjde dock till mitten av 1800-talet innan någon ny bebyggelse började växa fram. 1830 års byggnadsordning gällde och husen skulle byggas i sten. Många av de nya fastigheterna omgärdades först av plank och användes som materialupplag för bland annat trävaror, järnvaror, ved och kol. Ofta fanns där också stall för hästar, vagnbodar och verkstäder av olika slag. Fortfarande finns exempel på detta kvar i kvarteret Barken på den så kallade arrendetomten, Tredje Långgatan 24. Byggnaden på arrendetomten, kallad båtsnickeriet, utgör i dag den enda kvarvarande träbebyggelsen i området.

År 1866 gjordes en stor utvidgnings- och regleringsplan för hela staden där också långgatorna och tvärgatorna i Masthugget slutgiltigt lades fast. Linnégatans sträckning planlades 1876 och började byggas ut kring år 1882. Vid denna tid hade Breda Vägens sträckning blivit mindre distinkt även om den nya bebyggelsen till en början tog en viss hänsyn till dess struktur.

Kvarteret Barken

Bebyggelsen inom planområdet är uppförd under perioden 1870-tal till 1990-tal. En av de första stenbyggnader att uppföras inom kvarteret Barken var "avsöndringsskolan" som uppfördes år 1871 på fastigheten Masthugget 4:6. Den bekostades av dr Charles Dickson och var avsedd för "vanartiga" barn. Skolan byggdes för första gången om- och till år 1903.

Masthugget 4:7 köptes 1876 av Claes Johansson som drev väveriet Annelund i angränsande kvarter. Tomten bebyggdes året därpå med en tvåvåningsbyggnad i sten som innehöll magasin och stall men även kontor och matsal för väveripersonalen. Huset byggdes om till bostäder år 1885 men behöll verksamheter i entréplan och gårdshus.

Ett flertal hantverksgårdar och upplag fick med tiden ge plats åt nya bostadshus. År 1885 byggdes huset på Masthugget 4:2 och strax efter sekelskiftet bebyggdes Masthugget 4:8 och Masthugget 4:10. På Masthugget 712:27 uppfördes en liten industribyggnad inne på gården år 1902. Den innehöll smides- och filareverkstad där verksamheten pågick långt in på 1980-talet. Ett annat exempel på tidigare verksamheter i kvarteret är den ovan nämnda Masthugget 712:41 där båt- och inredningsnickare höll

till fram till 2010-talet. Båda dessa fastigheter ligger intill varandra och har lågt hållna byggnader.

Grön – 1870-tal
Röd – 1880-tal
Gul – 1900 - 1910
Blå – 1910-tal
Lila – 1990-tal

Ur byggnadsbeskrivningar inför detaljplan 2015, GSM

Med lärdom av tidigare stora eldsvådor och allteftersom bebyggelsen växte fram ökade också behovet av ett brandförsvar. En ny brandstation byggdes i det intilliggande kvarteret Briggen år 1890. Byggnaden rymmer i dag bland annat en saluhall.

Under tidigt 1900-tal bebyggdes ytterligare några av fastigheterna i kvarteret Barken med bostadshus. När polishuset och telestationen uppförts ett tiotal år senare fanns i detta kvarter en blandning av bostäder, institutioner, handel, hantverk och industriverksamheter. Trots ett flertal mindre ombyggnader och justeringar genom åren har kvarteret behållit sin blandade karaktär och bidrar härigenom till Långgatsområdets speciella atmosfär och särpräglade karaktär.

Hela kvarteret ingår i programmet *Värdefulla miljöer i Göteborg* (1985) och i kommunens *Bevaringsprogram för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i Göteborg* (1987) samt sammanställningen *Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, ett program för bevarande* (1999) vilket bland annat aktualiserar plan- och bygglagens (1987:10) 3 kap 10§, 12§ och 13§ om varsamhet, förvanskningförbud och krav på underhåll. Kvarterets östra delar inbegrips även i *Riksintresse för kulturmiljövården Göteborg innerstaden O 2:1-5* som exempel på det förnämsta stadsbyggandet under 1800- och 1900-talen och visar prov på den göteborgska byggnadstraditionen med dess olika stadsdelskaraktärer.

Befintlig bebyggelse

Göteborgs Stadsmuseum har inför detaljplanarbetet, på uppdrag av stadsbyggnadskontoret, tagit fram rapporten *Byggnadsbeskrivningar inför detaljplan Kvarteret Barken, Masthugget i Göteborg*. Rapporten *Långgatorna i Masthugget – karaktärisering och analys av stadsmiljö* har också använts som underlag i detaljplanarbetet. Även skriften *Tredje Långgatan 26 kontext- och byggnadshistoria* (Åsa Landahl, Göteborgs universitet 2011), *Fjärde Långgatan 9 - Inventering & Dokumentation* och *Konditionsundersökning av byggnadskonstruktioner* har utgjort ett underlag. Workshops som genomfördes år 2013 med fastighetsägare och verksamma i området har gett ytterligare information kopplad till de befintliga byggnaderna.

Översiktligt kan konstateras att kvarteret Barken skiljer sig från andra kvarter i Långgatsområdet med sin låga exploatering över kvarterets mitt. Kvarteret har en ”midja” med lägre bebyggelse där taklandskapet blir synligt. Höga skorstenar, brandväggar och grönskan från kastanjeträdet vid det före detta polishuset sätter karaktären. Det före detta polishuset bryter också strukturen i Långgatsområdet med sin särpräglade stil och artikulerade byggnadsvolym. Byggnaderna beskrivs närmare i avsnittet *Byggnader som skyddas*.

Tredje Långgatan är den av Långgatorna som bjuder på mest variation i form av blandad bebyggelse. Pulsen är lugnare än på Andra Långgatan eftersom verksamheterna här är mindre utåtriktade och stadsrummet är mer uppbrutet och luftigt. Där exploateringsgraden är lägre markeras fastigheterna mot gatan med en låg byggnad, mur eller plank.

Fjärde Långgatan har tidigare, likt Tredje Långgatan, dominerats av företag och verkstäder, men upplevs i dag till största del som en lugn bostadsgata. Här finns Långgatsområdets senaste nybebyggelse i form av renodlade bostadshus från 1990-talet och framåt.

Service

Den ärvda strukturen med en blandning av verksamheter och bostäder i de smala fastigheterna är uppskattat av många. Längs de promenadvänliga Långgatorna händer det alltid något i form av folkliv eller visuella intryck. De småskaliga verksamheterna drivs i små lokaler med rimlig hyra. Läget i staden, det inspirerande företagarklimatet, Långgatornas identitet, och framförallt de låga hyrorna, gör det populärt för egenföretagare att starta sin verksamhet just här.

I direkt anslutning till planområdet ligger saluhallen Briggen som för närvarande främst innehåller restaurangverksamheter. Utöver en mångfald av mindre butiker med skiftande inriktning finns bland annat en större mataffär vid Linnégatan på ungefär 400 meters avstånd.

Skola med klasser från förskola till årskurs 6 finns inom 200 meters avstånd liksom fritidshem. Förskola finns också inom 500 meter men har för närvarande hög beläggning och möjligheter för utökad verksamhet söks.

Störningar

Långgatsområdet har delvis karaktär av nöjesstråk genom att det, främst längs Andra Långgatan, finns ett flertal barer, restauranger och andra verksamheter som har nattöppet. Även Första Långgatan och Tredje långgatan samt tvärgator har lokaler av detta slag och påverkas av nattliv. Tredje Långgatans karaktär ändras något genom att verksamheter flyttar in längre västerut längs gatan. Det före detta auktionsverket har omvandlats till ett restaurangkluster och gatans östra del utformas som gånggatan under sommartid vilket möjliggör uteserveringar i större omfattning.

Detaljplanens innebörd och konsekvenser

Detaljplanen innebär att tidigare bestämmelser om kvartersmark med allmänt ändamål i kvarterets östra del ersätts med kvartersmark med användning anpassad till byggnadens kulturhistoriska värden. Planen innebär även rivning av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse på tre fastigheter varav två av dessa fastigheter har markanvisats.

Kvarvarande kulturhistoriskt värdefulla byggnader i kvarteret förses med rivningsförbud samt skydds- och varsamhetsbestämmelser.

Befintligt båtbyggeri på fastigheten Masthugget 712:41 tillåts rivras liksom tidigare smidesverksstad inne på gården på fastigheten Masthugget 712:27. Byggnaden mot gatan, kallad smedjan, bevaras och får användning anpassad till byggnadens kulturhistoriska värde. Byggnaden på fastigheten Masthugget 4:7, som tidigare utöver bostäder inrymt metallverkstad, måleri och bageri, tillåts rivras liksom de tidigare häkteslokalerna tillhörande det före detta polishuset på fastigheten Masthugget 4:5.

I kvarterets mitt utökas byggrätterna för bostäder och verksamheter genom att mark som i tidigare plan reserverats för allmän plats park ges byggrätter. I och med detta ges även byggrätt för en befintlig byggnad som står på den tidigare parkmarken. Ett mindre torg skapas mot Tredje Långgatan och förbinds via en passage med Fjärde Långgatan.

I kvarterets västra del utökas byggrätterna så att befintliga gårdshus omfattas och byggrätt ges för vissa komplementbyggnader på de större innergårdarna. Byggrätter skapas även för mindre tillägg på tak för att möjliggöra teknikutrymmen och takkupor i viss omfattning. Befintliga bostadshus förses med rivningsförbud och skyddsbestämmelser.

Plan- och gestaltningsidé

Långgatsområdet är känt för sin särpräglade atmosfär – en anda av livfullhet, spänning, intensitet och en sorts oputsad skönhet. De långsmala gaturummen ramas in av en variationsrik bebyggelse som resultat av en över 200 år lång utveckling.

Bebyggelse enligt planförslaget. Modellbild från Cityplanner.

Detaljplaneförslaget bygger vidare på den "flikighet" som finns på platsen med bland annat synliga brandgavlar och varierade hushöjder. Den särpräglade "midjan" med lägre bebyggelse i kvarterets centrala del markeras genom att det skapas en mindre torgyta mot Tredje Långgatan som förbinds med Fjärde Långgatan via en passage. I markplan

mot torgytan och passagen placeras lokaler för verksamheter. Passagen och torget utgör allmän plats och kan bidra till en upplevelserik stadsbild.

Vy från öst över kvarteret Barken i relation till omgivande kvarter. Modellbild från Cityplanner.

Vy från nordöst över kvarteret Barken i relation till omgivande kvarter. Modellbild från Cityplanner.

De nya bostadshusen följer i stort principen med gathus och gårdshus där gathusen i detta fall är lägre för att ansluta till omgivande byggnader. Inne i kvarteret tillåts byggnader med en något högre höjd än mot gata. Gårdsbyggnaderna på fastigheten Masthugget 4:5 och 4:7 och tillåts vara en dryg halvmeter högre än det före detta polishuset för att möjliggöra lokaler i entréplan. Från gaturummet sett ger detta polishuset en fortsatt särställning samtidigt som kvarteret sammantaget behåller sin höjdskala. Polishuset utgör ett mycket värdefullt inslag i stadsbilden och dess

strategiska placering och volym får inte undermineras av tillkommande bebyggelse i kvarteret.

Den maximalt tillåtna nockhöjden för nybyggnationen motsvarar också höjden på telestationen utmed Fjärde långgatan, räknat från gatunivå som där ligger något högre. Begränsningen i höjd möjliggör att med godtagbara dagsljusförhållanden bygga vidare på den täta strukturen i området.

Det före detta polishuset, den före detta skolan mot Fjärde långgatan och den tidigare smidesverkstaden mot Tredje Långgatan kan genom planförslaget användas för ändamål som anpassas till byggnadernas kulturhistoriska värde. Användningen kan ändras över tid genom bygglovsprövning, vilket möjliggör ett långsiktigt bevarande. Genom att byggnaderna får skyddsbestämmelser förtydligas vilka delar och aspekter som särskilt ska värnas vid underhåll och ändring.

Telestationen får bestämmelser som möjliggör fortsatt verksamhet av denna art men möjliggör också andra icke störande verksamheter om televerksamheten på sikt lämnar utrymme även för andra användningar av lokalerna.

De tillkommande gathusen och byggnader mot torg får regleringar med avseende på fasadmateriell. Här tillåts endast material med tydlig struktur och materialkänsla som ansluter till befintliga äldre byggnader på platsen. Fasadmateriell för de tillkommande gårdshusen regleras inte eftersom tåligheten för tillägg av olika slag bedöms större här och variationen kan anspela på mångfalden hos tidigare byggnader på platsen. All tillkommande bebyggelse ska genom sin skala, uppdelning och utformning ansluta till omgivande bebyggelse och bygga vidare på områdets karaktär. För de lägre gårdshusens tak föreskrivs vegetation för att öka mängden grönska i området och bidra till en god miljö för de boendes utevistelse.

De befintliga bostadshusen får genom planförslaget möjlighet till mindre tillägg på taken vilket underlättar inredning av vindar. De befintliga gårdshusen får genom planförslaget byggrätter och på de något större gårdarna tillåts tillägg för att möjliggöra cykelförråd och miljöhus med mera. Byggnaderna får också rivningsförbud och skyddsbestämmelser i syfte att bevara kulturvärden som alternativt kan stärkas vid eventuella ändringar.

Genom planen förtydligas att balkonger inte tillåts mot de smala Långgatorna vilket stämmer med traditionen i området. Endast mot de något mer öppna stadsrummen tillåts balkonger och där skyddas även befintliga ursprungliga balkonger genom skyddsbestämmelser.

Allmän plats

Ytor betecknade med TORG utformas i norra delen som en vistelseyta med sittmöjlighet och plats för till exempel uteservering. Helt eller till största delen inbyggda uteserveringar definieras som "sommarverandor", och är ofta en åtgärd av säsongskaraktär där verksamhet bara bedrivs under en del av året. Sommarverandor får inte finnas på ytan TORG. Träd ska finnas och befintlig kastanj bevaras genom bestämmelse n1. En del av platsen utgör kvartersmark med gemensamhetsanläggning och ska kunna användas för att vid behov lösa boendes behov av tillgänglig parkering inom 25 meter från entré. För att uppnå en god helhetsverkan bör kvartersmarken på platsen få liknande utformning som den allmänna platsen och först vid behov på enkelt vis markeras så att användningen som privat parkering tydligt framgår. Av driftskäl är det viktigt att det går att urskilja vad som är allmän plats och vad som är kvartersmark. Den allmänna platsen utformas med inslag av vegetation och markbeläggning

huvudsakligen av gatsten i natursten. Bänkar och andra gatumöbler utformas enligt dokumenten *Stadens möbler* och *Stadens färg* utifrån torgets lokalisering i stenstaden. Torgytan och bänkar ska vara tillgänglighetsanpassade. Allmän plats TORG regleras som gångfartsområde och endast behörig trafik till bostäder och verksamheter tillåts, vilket regleras enligt stadens trafikföreskrifter. Den mittersta och södra delen av torgytan har karaktär av passage och utformas med avseende på detta men markbeläggning utförs motsvarande norra delen och ska tydligt visa att passage med fordon sker på fotgängares villkor. Upplevelsen av en sammanhängande yta ska stärkas av utformningen. Ett trafik- och gestaltningsförslag över torg och passage har tagits fram, på uppdrag av trafikkontoret, utifrån detaljplanens intentioner och är en bilaga till antagandehandlingarna.

Bebyggelse

Bostäder (B)

Används för både befintliga och tillkommande flerbostadshus

Centrumändamål (C)

Bestämmelsen används för befintlig telestation där den nuvarande verksamheten kräver allt mindre utrymme och andra verksamheter därför på sikt kan bli aktuella. Bestämmelsen medger all sådan icke störande verksamhet som bör ligga centralt eller på annat sätt vara lätt att nå för många människor.

Bestämmelsen används också för den tillbyggnad som tillåts på Masthugget 4:5. Syftet med tillbyggnaden är att möjliggöra vissa verksamheter i det före detta polishuset utan att göra åverkan på byggnadens invändiga planlösning.

Centrumändamål tillåts i entréplan (C1)

Bestämmelsen används för befintliga flerbostadshus där den huvudsakliga markanvändningen är bostäder men där icke störande verksamheter tillåts i entréplan.

Centrumändamål. I entréplan tillåts endast centrumändamål och gemensamma utrymmen för bostadsändamål (C2)

I tillkommande bebyggelse som vetter mot gata eller torg regleras att entréplan ska användas för lokaler. Bestämmelsen kombineras med en bestämmelse v₂ som anger att rumshöjden ska medge verksamheter. Även gemensamma utrymmen för bostadsändamål, så som utrymmen för cykelparkering, tillåts i del av entréplanet.

Teknisk anläggning, telestation (E1)

Bestämmelsen används för befintlig byggnad uppförd som telestation. Byggnaden används fortsatt för ändamålet.

Användning anpassad till byggnadens kulturhistoriska värde (Q)

Bestämmelsen används för de befintliga byggnader som har särskilt höga kulturvärden och över tid behöver kunna användas flexibelt för att bevaras. Användningen prövas från fall till fall genom bygglovsansökan där både omgivningspåverkan och byggnadens förutsättningar vägs in i bedömningen. Förutsättning vid prövning av en ny användning är att användningen anpassas till byggnadens kulturhistoriska värde. Detta innebär att bygganden inte får förvanskas med anledning av krav från den nya användningen.

Begränsning av markens bebyggande (skrafferingar, symboler samt g₁)

Bestämmelserna avser kvartersmark och används för att styra omfattningen av gårdshus, komplementbyggnader och parkering. Gårdarna i kvarteret är relativt små och gaturummen smala varför även omfattningen av utkragande balkonger regleras.

Gårdar markeras i vissa fall som prickad mark där byggnader inte får uppföras men befintliga trappor får finnas. I andra fall markeras gårdar som korsprickad mark vilket möjliggör komplementbyggnader i ungefär den omfattning som finns i dag. På ringprickad mark tillåts gårdsbyggnader som även får sammanbyggas med andra byggnader. Detta innebär att gårdsbyggnaden på fastigheten Masthugget 4:9 får en bygg rätt som saknats i tidigare detaljplan samt att det på Masthugget 4:6 möjliggörs en ny gårdsbyggnad. Gårdsbyggnad får alltså sammanbyggas med huvudbyggnaden och innehålla samma funktioner som denna.

För att lösa frågan om tillgängliga parkeringsplatser i nära anslutning till bostadsentréer och verksamheter tillåts parkering i vissa fall på gårdar liksom på den del som inte ianspråktagits som torgyta utan förblir kvartersmark i syfte att anordna en tillgänglig parkeringsplats. Beteckningen g₁ möjliggör parkering för människor med funktionsvariationer, inom 25 meter från byggnadernas tillgängliga entréer.

Placering, utformning och utförande (symboler samt f, k, q och v med index)

Höjden på det före detta polishuset, den före detta skolan, den före detta smidesverkstaden samt telestationen regleras genom en begränsning av nockhöjden som motsvarar befintligt utförande. Eventuella tillägg och ändringar regleras genom skydds- och varsamhetsbestämmelser.

Höjden hos befintliga flerbostadshus regleras främst genom att nockhöjden begränsas till motsvarande befintlig höjd. Byggnaderna är oftast utförda med relativt branta takfall mot gatan, med lutning på mer än 45 grader. Detta samt regleringen av nockhöjd medger i kombination med skyddsbestämmelserna att byggnaderna får kompletteras med takkupor utförda med hänsyn till kulturvärdena. Bestämmelse f₁ medger att hörntorn mot gata, med en höjd högre än tillåtna nockhöjd, får finnas. Bestämmelsen f₂ medger vissa utrymmen för teknik ovan nock mot gård.

Nya flerbostadshus mot gata regleras genom att byggnadshöjden begränsas eftersom upplevelsen i gaturummet mycket beror av takfotens placering. Utöver den reglerade höjden tillåts genom bestämmelsen f₃ takkupor och teknikutrymmen i viss omfattning.

För att åstadkomma ett tydligt mönster med gathus och gårdshus som relaterar till gatan regleras nockens riktning på nya flerbostadshus genom bestämmelserna f₄ och f₅. Undantaget är flerbostadshuset närmast det före detta polishuset där en vinkelbyggnad med tydligt gavelmotiv avser att ge en anknytning i utformningen.

Genom bestämmelserna f₄ och f₅ regleras att byggnaderna ska utföras med sadeltak respektive sadeltak eller pulpettak.

Bestämmelsen f₆ syftar till att öka andelen grönyta i stadsdelen. Åtgärden ökar möjligheten för lokalt omhändertagande av dagvatten samt möjliggör halvprivata platser för de boendes utevistelse.

Längs de anslutande delarna av Tredje och Fjärde Långgatan är befintliga fasader utförda med huvudsakligen puts och tegel. Bestämmelsen f₇ syftar till en god helhetsverkan genom ett materialval som länkar in samtida fasadgestaltningar i stadsbilden. Några av byggnaderna inom kvarteret regleras inte på detta sätt och kan därmed ansluta till det befintliga mönstret med ett mer varierat materialval mot

innergårdarna. All tillkommande bebyggelse ska genom sin skala, uppdelning och utformning ansluta till omgivande bebyggelse och bygga vidare på området karaktär.

Höjden hos nya bostadshus inne i kvarteret regleras genom att nockhöjden begränsas men här anges också en minsta takvinkel för att byggnaderna ska få tydliga takfall som ansluter till utformningen av omgivande byggnader. Bestämmelsen f₈ innebär att takfallet kan kompletteras med kupor och teknikutrymmen i viss omfattning i syfte att skapa ett effektivare utnyttjande av vindsplanet. Största tillåtna nockhöjd för dessa hus relaterar till det före detta polishusets nockhöjd. Bostadshuset med verksamheter i entréplan har en något högre tillåten nockhöjd än bostadshuset med smålägenheter i syfte att möjliggöra tillräcklig takhöjd i lokalerna. Skillnaden i tillåten höjd och övriga skillnader i bestämmelserna avser också att bidra till en variation som stämmer med området karaktär.

Balkonger regleras genom bestämmelserna f₉ och f₁₀. Gårdarna i kvarteret är relativt små, gaturummen smala och den tillkommande torgytan begränsad till yta varför omfattningen av utkragande balkonger regleras. För ett trafikalt torg gäller en fri höjd på 4,7 meter från mark. Inglasningar bedöms som främmande för området karaktär och gör att balkongerna utseendemässigt tar mer av stadsrummet i anspråk och därmed tillåts inte inglasning av balkonger.

För det före detta polishuset har verksamhetsidén hotell presenterats efter samrådsskedet. Användningen har till del prövats och bedömts i detta läge förenlig med användningen Q då ändamålet i sig är flexibelt och de tekniska egenskapskraven förhållandevis låga. Utöver detta är det allmännas tillträde en positiv effekt.

I syfte att inte göra åverkan på byggnadens invändiga planlösning tillåts att i markplan mot gården tillskapa en begränsad byggrätt som möjliggör en ny verksamhetsyta. Förslaget att tillskapa ny verksamhetsyta är en kompromiss mellan bevarandekrav och krav utifrån nämnd verksamhetsidé. Utöver detta är utgångspunkten att ny tillbyggnad inte får göra anspråk på ursprunglig byggnads fasad vilket innebär att befintliga öppningar i ytterfasader ska nyttjas. Hela byggnaden är fortsatt skyddad.

Den tillkommande byggrätten har begränsats i utbredning och höjd med hänsyn till gårdens upplevelsepotentialer och angörande byggnads kulturhistoriska värde. Krav ställs på utformning och utförande vilket regleras i utformningsbestämmelse f₁₁. Målet är att nå en utformning som ger en god helhetsverkan där det nya tillskottet underordnar sig ursprunglig byggnads uttryckskraft som fortsatt ska utgöra huvudnumret. Detta är den överordnade gestaltande principen. Tillbyggnaden får uppföras i ett våningsplan. Den tillåtna höjden är angiven med hänsyn till befintlig byggnads fasadkomposition där förutsättningen i samband med prövning är att viktiga fasadelement inte överskuggas eller bryts av tillbyggnadens utbredning och anslutning i höjd och djup eller genom val av metod för infästning. Utöver detta är syftet med den tilltagna tillåtna höjden att befintlig byggnads fasad med karaktärsskapande arkitektoniska motiv ohindrat ska kunna upplevas från insidan, vilket är den andra viktiga gestaltande principen. Detta innebär att inga invändiga bjälklag tillika våningsplan får tillkomma samt att invändiga tekniska anläggningar så som ventilation samt elinstallationer ska väljas med omsorg i syfte att minimera dess utbredning och negativa påverkan. Tillbyggnadens fasader och tak ska utföras med genomsiktligt glas med tunna profiler i syfte att nå en tillbyggnad som präglas av lätthet vilket utgör den tredje gestaltande principen. Profiler och andra detaljer ska ägnas mycket stor omsorg med avseende på utformning och material där utgångspunkten är att nå ett utförande som är unik med en stark anknytning till platsen vilket utgör den fjärde gestaltande principen.

Parallellt med ny tillbyggnad har möjligheten att tillföra ett begränsat antal nya takkupor på det före detta polishuset behandlats i planarbetet. Åtgärden regleras med utformningsbestämmelse **f₁₂**. Placeringen av nytillkommande takkupor ska ta hänsyn till aktuellt takfalls exponerade läge i stadsbilden samt byggnadens komposition som helhet. Detta innebär att tillkommande takkupor till antal och placering ska föregås av en tålighetsprövning. Befintliga takkupors placering är en viktig förutsättning likväl gavelmotiv och takfall samt fasaders uppbyggnad och indelning vilka skiljer sig åt för de olika byggnadsdelarna, tak och fasadkompositioner. Tillkommande takkupor ska utformas och utföras likt befintliga takkupor mot Nordhemsgatan. Detta innebär att alla komponenter för ny takkupa ska studeras i detalj och jämföras med ursprungliga befintliga takkupor med avseende på storlek, indelning, proportionalitet, materialitet samt kulör i syfte att uppnå en god helhetsverkan som genom detaljerna fortsatt tillåts vidareföra berättelsen om byggnadens ursprungliga verksamhet och gestaltningside.

Plan- och bygglagen ställer krav på varsamhet vid underhåll och ändring av särskilt värdefulla byggnader varför bestämmelsen **k₁** införts. Varsamhetskravet innebär på ett övergripande plan att underhåll och eventuella ändringar av en byggnad ska anpassas till byggnadens kulturhistoriska värde, arkitektoniska egenart och omgivningens karaktär. Innebörden av varsamhetsbestämmelsen **k₁** har preciserats för respektive byggnad under avsnitten *Byggnadsbeskrivning* nedan.

För att skydda den särskilt värdefulla bebyggelsen i kvarteret enligt 3 kap 12 § plan- och bygglagen (1987:10) har bestämmelsen **q₁** införts för att hindra rivning av byggnaderna. Bestämmelsen **q₂** har införts för att bevara ursprungliga balkonger mot gata. Bestämmelsen **q₃** syftar till att skydda interiörer och exteriörer i det före detta polishuset.

Bostäder med beteckningen **v₁** begränsas i storlek. Begränsningen till maximalt 35m² ger förutsättningar som innebär att endast småhushåll kommer i fråga. Bestämmelsen **v₂** anger att rumshöjden ska medge verksamheter.

Helt eller till största delen inbyggda uteserveringar definieras som "sommarverandor", och är ofta en åtgärd av säsongskaraktär där verksamhet bara bedrivs under en del av året. Sommarverandor får inte uppföras på det före detta polishusets gård vilket regleras genom bestämmelsen **v₃**.

Byggnader som skyddas

I detta avsnitt beskrivs de byggnader som erhåller skydd i planen med fokus på vad som särskilt ska värnas vid underhåll och eventuell ändring. Prövning av åtgärder som avser underhåll och ändring ska alltid vägas mot plan- och bygglagens förvanskningsförbud.

Beskrivning och bilder av samtliga byggnader inom kvarteret finns samlat i till planen bilagd handling *Byggnadsbeskrivningar inför detaljplan kvarteret Barken, Masthugget i Göteborg* (Göteborgs stadsmuseum 2015).

Masthugget 4:1*Värmlandsgatan 22/ Tredje långgatan 32**Byggår: 1905**Arkitekt: J A Andersson***q₁** Byggnaden får inte rivras.**q₂** Ursprungliga balkonger mot gatan ska bevaras.**k₁** Byggnad får inte förvanskas. Underhåll och ändring av byggnad ska utföras varsamt och anpassas till ursprungligt utseende och utförande med hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värde och arkitektoniska egenart.**Byggnadsbeskrivning**

Byggnaden är uppförd i fyra våningar med källare omkring år 1905 i en avskalad jugendstil med nationalromantiska inslag. Fasadens uppbyggnad bär en vertikal strävan vilket bland annat kommer till uttryck genom artikulerade motiv som följer fönstersättningen i en vertikal riktning med jämn rytm. Det artikulerade hörnpartiet, med en antydning till hörntorn, samt ursprungliga smidesbalkonger utgör viktiga arkitektoniska uttryck. Byggnaden är klädd med gult förbländertegel med band och dekorinslag i rött samt accenter i glaserat gult tegel. Entréplanet har en antydd rusticering med horisontella band av rött tegel. Den låga sockeln är utförd i natursten. Källarvåningens muröppningar är utförda med låga segmentbågar markerade med en tvärgående mönstermurning. Samtliga ursprungliga öppningar i källarplanet är igenmurade. Fönstersättningen på samtliga våningsplan är rytmisk med två- och treluftsfönster i det närmaste jämnt placerade i fasaden. Flera fönster är utbytta och då mer konsekvent i bottenplanet. Skillnaden blir tydlig då de nyare fönstren bär bredare profiler och dropplistor av plåt. Fönsteröppningarna har en låg segmentbåge och solbänkar i natursten. Andra och tredje våningarnas fönster sitter i gemensamma rundbågiga försänkningar, vars överdel avslutas med en dekor av glaserat tegel. Takfoten markeras med mönstermurning. Taket, som är belagt med mörkt röd plåt, är brutet och bär formen av ett mansardtak. Fram till år 2016 pryddes takfallet mot gatan av ursprungliga nätta takkupor som möjliggjorde upplevelsen av byggnadens avslut.

Byggnaden har fasader åt två gator med en snarlik uppbyggnad. Mot grannfastigheterna och mot hörnet är fasaden lätt utkragad från andra våningen och enklare takuppbyggnader bryter genom taklinjen. Hörnpartiet är avfasat och betonas med en antydning till hörntorn, en butiksentré samt balkonger på andra till fjärde våningen. Smidesbalkongerna är ursprungliga har tidstypisk organisk utformning i en enkel men tydlig jugendstil.

Gårdsfasaden har nyrenoverad, gul slätputs och till stor del utbytta fönster och balkonger. Trapphusen har bevarade detaljer så som dörrar, stuckatur golvklinkers och trappor i sten och gjutjärn.

Byggnaden har en bevarad ursprunglig funktion; bostäder samt bageri med butik, vars interiör bedömts som särskilt välbevarad.

Egenskaper och uttryck att särskilt beakta vid underhåll och ändring relaterat varsamhetsbestämmelse k₁: Masthugget 4:1

Utgångspunkten är att ursprungligt utseende och utförande alltid ska eftersträvas.

- Byggnadens form, solida volym och karakteristika, med avseende på den arkitektoniska egenarten, med hänsyn till byggnadens karaktär präglad av en vertikal strävan och markerat hörnparti.
- Takets ursprungliga mansardform samt täckning av mörkt röd plåt.
- Gatufasaden med avseende på form, uppbyggnad och komposition, uttryck och materialitet med hänsyn till tegel, artikulation med mönstermurningar rundbågiga försänkningar och dekorativa inslag av natursten.
- Fönster med avseende på form, indelning, upphängning, materialitet och proportioner.
- Trapphusens karaktär med avseende på tidstypiska detaljer som klinker, trappor i sten och gjutjärn, stucklister och dörrar/portar.

Masthugget 4:2

Tredje Långgatan 30

Byggår: 1885

Arkitekt: Okänd

q₁ Byggnaden får inte rivas.

k₁ Byggnad får inte förvanskas. Underhåll och ändring av byggnad ska utföras varsamt och anpassas till ursprungligt utseende och utförande med hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värde och arkitektoniska egenart.

Byggnadsbeskrivning

Byggnaden är uppförd i fyra våningar omkring år 1885 som bostadshus i en rikt dekorerad nyrenässans, en plastisk putsarkitektur där symmetri, detaljrikedom och tydlig ljus-skuggverkan är viktiga karaktärsdrag. Fasaden har en tydlig uppdelning i sockelvåning, mellanvåningar och takvåning. De olika våningsplanen avskiljs med listverk och särskiljande dekor.

Sockelvåningen är utformad likt en grov rusticering, klädd med en mörkt grå spritputsad. Porten ligger djupt indragen i fasadens ena hörn. Den flerindelade entréporten med ett mindre överljusparti är utförd i lackerat massivt trä som bär tre större glaspartier. Handedaren är av senare modell och det är sannolikt att hela porten är utbytt. De ovanliggande våningsplanen bär en ljusgult kolorerad slätputsad fasad, som kontrasterar mot vertikalt markerade hörnkedjor av stilerade kvaderstenar. Fasaden bär repeterande motiv så som profilerade omfattningar med tydligt utskjutande fönsterkrön och takvåningens fönster kantas av skulptural utsmyckning och överstyckena går ihop med takfoten. Fönstren är av korsposttyp och ligger något indragna från fasadlivet. De utbytta fönstren har förhållit sig till det ursprungliga utseendet med hänsyn till form, indelning, upphängning, material och proportioner, men erhållit ett speglade fönsterglas vilket inte är förenligt med byggnadens tillkomsttid. En mörk färg på snickerierna understryker djupverkan. Dekorelementen är klassicistiska, bland annat segmentgavlar, konsoler, figurhuvuden och balusterdockor.

Gårdsfasaden har nyligen renoverats och erhållit en gul slätputs. Fönstren är till stor del utbytta och nya balkonger har tillförts. Trapphusen har delvis bevarade detaljer så som stuckaturer, terazzo, golvklinkers och trappor i sten och gjutjärn.

Egenskaper och uttryck att särskilt beakta vid underhåll och ändring relaterat varsamhetsbestämmelse k₁: Masthugget 4:2

Utgångspunkten är att ursprungligt utseende och utförande alltid ska eftersträvas.

- Byggnadens form, volym och karakteristika, med avseende på dess arkitektoniska egenart.
- Gatufasaden med avseende på form, uppbyggnad och komposition, uttryck och materialitet med hänsyn till dess tidstypiska och detaljrika utformning med reliefverkande och klassicerande element.
- Fönster med avseende på form, indelning, upphängning, materialitet och proportioner.
- Takets ursprungliga form mot gatan samt taktäckning av plåt.
- Trapphusets karaktär med avseende på tidstypiska detaljer som klinkers, stuckaturer, terazzo och trappor i sten och gjutjärn.
- Entréport, med avseende på kvalitet och utförande.

Masthugget 712:26

Tredje långgatan 28

Byggår: 1911

Arkitekt: H Cornilsen

q₁ Byggnaden får inte rivras.

k₁ Byggnad får inte förvanskas. Underhåll och ändring av byggnad ska utföras varsamt och anpassas till ursprungligt utseende och utförande med hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värde och arkitektoniska egenart.

Byggnadsbeskrivning

Byggnaden är uppförd år 1911 och kan stilmässigt placeras mellan nationalromantik och jugend. Den är uppförd i fyra våningar med källare som bostadshus med verksamhetslokaler i entréplan. De upptill lätt rundade fönsterna samt portöppningarna och den dekorativa reliefmurningen vid takfoten präglas av jugend, medan det hårdbrända rödbruna fasadteglet och det tydligare inslaget av natursten är hämtat från nationalromantikens uttryckssätt. Byggnaden har ett lågmält och relativt slutet uttryck. De segmentbågade muröppningarna är subtilt markerade med tvärställd mönstermurning. Det översta våningsplanet, där fönstren markeras i överkant med utskjutande mönstermurningar, är integrerade med takfotslisten som möter takfallet. Det brutna plåttaket har en asymmetrisk profil med ett brantare fall mot gatan. I fallets nedre del syns takfönster.

Samtliga fönster är utbytta. De är pivåhängda och flerindelade med mörkt gröna profiler i plåt. Fönstren vill efterlikna de ursprungliga med två lufter, i ytteraxlarna tre, men har förlorat sitt ursprungliga uttryck med avseende på materialitet, proportioner och upphängning.

Byggnaden står på en sockel av slåthuggen natursten. I sockeln finns enklare muröppningar med förhöjda överstycken som bryter sockelns horisontella linje mot det mörka teglet och två av tre är fyllda med glasbetong. I entréplan finns tre höga öppningar för portgång, gatuentré och en butikslokal. Gatuentrés port är utförd i trä med överljus. Naturstensinslagen återfinns i sockeln, de plåtklädda solbänkarna och i en avgränsande gördel som markerar entréplanet.

Gårdsfasaden har efter ombyggnad erhållit en helt annan karaktär än gatufasaden. Här är fasaden tilläggsisolerad och klädd med vit plåt och har även här utbytta fönster.

Trapphusen har bevarade detaljer så som dörrar, golvklinkers och trappor i sten och gjutjärn. Verksamhetslokalerna i bottenplanet är ursprungliga och utgör ett värdefullt inslag för blandning av funktioner.

Byggnaden har en mot gatan och angränsande gårdsutrymme en exponerad och karaktärsskapande, plåtklädd brandgavel mot öster intill den före detta smedjan. På gaveln fanns ursprungligen två fönster mot angränsande lägre fastighet. I dag syns rester av en enkel skorsten, som sannolikt härrör från smedjans verksamhet på fastigheten intill.

Egenskaper och uttryck att särskilt beakta vid underhåll och ändring relaterat verksamhetsbestämmelse k₁: Masthugget 712:26

Utgångspunkten är att ursprungligt utseende och utförande alltid ska eftersträvas.

- Byggnadens form, volym och karakteristika, med avseende på dess arkitektoniska egenart.
- Gatufasaden med avseende på form, uppbyggnad och komposition, uttryck och materialitet med hänsyn till dess tidstypiska utformning med ett formspråk hämtat från övergången mellan nationalromantik och jugend och reliefverkande vilket kommer till uttryck genom dess utskjutande mönstermurning upptill och natursten i sockeln, solbänkarna samt i ett avgränsande band ovanför entréplanet.
- Takets ursprungliga form mot gatan.
- Vid byte av fönster ska ursprungligt utförande vara vägledande med avseende på form, indelning, materialitet och proportioner.
- Trapphusets karaktär med avseende på tidstypiska detaljer så som ursprungliga invändig klimatavskiljande dörr med överljus, profilerade golvlister, golv med inslag av cementmosaik och trappor i sten och gjutjärn.

Masthugget 712:27

Tredje långgatan 26

Byggår: 1905

Arkitekt: H Cornilsen

Q Användning anpassad till byggnadens kulturhistoriska värde.

q₁ Byggnaden får inte rivas.

k₁ Byggnad får inte förvanskas. Underhåll och ändring av byggnad ska utföras varsamt och anpassas till ursprungligt utseende och utförande med hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värde och arkitektoniska egenart.

Byggnadsbeskrivning

Den före detta verkstadsbyggnaden kallad smedjan uppfördes år 1905 mot gatan i ett plan med inredd vind. Byggnaden är en av kvarterets få avläsbara funktionsbyggnader. Skalan i denna del av kvarteret är mycket låg i förhållande till sin omgivning, ett uttryck som har stor betydelse för berättelsen om kvarterets innehåll och utbyggnadsfaser.

Gatufasaden är i dag ljus slätputsad och har en låg sockel i natursten. Spritputsen var ursprungligen ljus men mycket grövre vilket gav en tydligare kontrast till de slätputsade fälten. Den centralt placerade entrén är markerad med små stiliserade torn som flankerar

ett slätputsat fält ovanför porten. Detta fält innehöll tidigare en smidesfirmas namn. Den ursprungliga centralt placerade entrén som tidigare inhyste en större tvådelad port har med åren krympt till en enkeldörr som i dag omges av en slätputsad yta. Ytterligare en entré har tagits upp i ett tidigare fönsterparti. Fasaden bär i dag tre större fönster med flerindelade glas. Profilerna är smäckra och fönsterramarna ligger något försjunkna i fasaden varvid fönsterpartiet avslutas med ett markerat överstycke. Fönsterramarna var ursprungligen mörkt kolorerade vilket adderade en ytterligare kontrastverkan. Takfoten är markerad och profilerad som genom en successiv trappning möter takfallet. I det plåtklädda, brutna taket sitter ursprungliga takkupor.

Byggnadens utseende har förändrats över tid. Den nyligen genomförda restaureringen innebar att fasaden erhöll en slätare spritputs i kontrast till den ursprungliga av grövre slag men innebar samtidigt att flera tidigare förlorade uttryck återställdes. Exempelvis återskapades ett fönster som hade tagits upp för garageport under 1930-talet och samtliga fönster återfick delar av sitt ursprungliga uttryck genom återskapandet av profiler med avseende på indelning och dimensioner.

Egenskaper och uttryck att särskilt beakta vid underhåll och ändring relaterat varsamhetsbestämmelse k₁: Masthugget 712:27

Utgångspunkten är att ursprungligt utseende och utförande alltid ska eftersträvas.

- Byggnadens form, volym och karakteristika, med avseende på dess arkitektoniska egenart med artikulerat mittparti och plåtklätt, brutet tak med takkupor.
- Gatufasaden med avseende på uppbyggnad och komposition, uttryck och materialitet med hänsyn till dess ursprungliga utseende.
- Fönster med avseende på form, indelning, materialitet och proportioner.
- Tunn sockel av släthuggen natursten.

Masthugget 4:5

Tredje Långgatan 18-21 / Nordhemsgatan 21

Byggår: 1911

Arkitekt: C Lindholm

Q Användning anpassad till byggnadens kulturhistoriska värden.

q1 Byggnaden får inte rivras.

q3 Byggnaden, dess form, uttryck och materialitet, ska bevaras. Detta inbegriper murverk inklusive dekor så som skulpturer, solbänkar i natursten samt sockel i natursten, gavelmotiv, ursprungliga dörrar med beslag, portar i smide, fönster med avseende på upphängning och indelning, samt ursprungliga detaljer av koppar och smide. Ursprunglig fast inredning inklusive dörrar och bänkar, samt detaljer så som smidda räcken och beslag, ska bevaras. Invändiga trapphus och portgångar får inte ändras eller byggas om.

k1 Byggnad får inte förvanskas. Underhåll och ändring av byggnad ska utföras varsamt och anpassas till ursprungligt utseende och utförande med hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värde och arkitektoniska egenart.

f12 Nya takkupor ska utföras likt befintliga takkupor mot Nordhemsgatan och placeras med hänsyn till byggnadens befintliga öppningar i takfallet, underliggande fasaduppbyggnad och arkitektoniska egenart.

Byggnadsbeskrivning

Polisstationen uppfördes under åren 1912 till 1913, efter ritningar av arkitekt Charles Lindholm daterade år 1911, som en av flera byggnader med offentligt ändamål samlade i denna del av Långgatsområdet. Stationen placerades i ett välexponerat läge på en hörntomt, i korsningen mellan Tredje Långgatan och Nordhemsgatan, mitt emot den dåvarande brandstationen i kvarteret Briggen. Byggnaden utstrålar pondus genom sin kraftfulla gestalt och beständiga materialitet och ger i flera nivåer uttryck för att vara en ointaglig anläggning då den snarare är sluten och solid än öppen och välkomnande. Denna upplevelse är central och ska fortsatt gälla varför även små justeringar bör betänkas noggrant i samband med framtida förvaltning.

Det före detta polishuset utgör i dag en väl inarbetad orienteringspunkt med ett influensområde som sträcker sig i bägge riktningar utmed Tredje Långgatan och Nordhemsgatan, från vilka byggnadens branta takfall, exponerade gavlar, solida fasadmurar utgör särpräglade arkitektoniska uttryck och tydligt kan upplevas.

Byggnaden är uppförd i nationalromantisk stil med inslag av medeltida motiv. Detta kommer bland annat till uttryck genom de kraftigt exponerade gavlarna, de massiva slutna murarna, de prydande strävpelarna, de djupa muröppningarna, inslag av natursten i olika nivåer, de smårutsindelade fönstrens form och det branta tegeltäckta taket. Den slutna, gedigna byggnaden speglar väl dess auktoritära inrättning. Den före detta polisstationen och dess omsorgsfulla utformning har hittills genomgått få förändringar och bedöms utgöra ett av staden bäst bevarade exemplar av offentliga inrättningar från denna period, i byggnadsminnesklass.

Anläggningen består i dag av tre ursprungliga byggnadsdelar; en högre tvåvåningsbyggnad med källarplan utefter Nordhemsgatan, en lägre tvåvåningsbyggnad orienterad mot gården åt Fjärde Långgatan, samt en trevåningsbyggnad utefter Tredje Långgatan. Byggnadsdelarnas olikheter bygger på ändamålet där högdelen samt den lägre tvåvåningsbyggnaden orienterad mot gården åt Fjärde Långgatan inrymde verksamheten medan lågdelen mot Tredje Långgatan i huvudsak inrymde

tjänstebostäder. På gården finns en långsträckt tegelbyggnad i en våning uppförd som häkteslokaler år 1961.

Det före detta polishuset är uppfört i tidstypiska material, hårdbränt rödbrunt fasadtegel, enkupigt taktegel och detaljer i variationer av natursten och koppar. Asymmetri och omsorgsfullt gestaltade detaljer är karakteristiskt för byggnaden. Fasaderna är murade i munkförband med inslag av mönstermurning för väl valda partier. Fönstren är ursprungliga, undantaget enstaka fönster mot gården, och smårutsindelade med betonad mitt- och korspost. I bottenplanet är fönstren något indragna i syfte att understreka byggnadens ointaglighet. I takfallet syns ett fåtal mindre takkupor för ljusinsläpp. I entréplanet och gavelns vindsvåning är fönstren indragna från fasaden, i övrigt ligger de i liv. Portar och dörrar är kraftiga i lackerad ek eller vitmålade med inslag smidda detaljer. Huvudentrén är omsorgsfullt utformad och ligger i den högre byggnadens gavel mot Tredje Långgatan. Porten i ek sitter indragen från fasaden i en arkivolt. Trappan i granit flankeras av två skulpterade ugglor, en arkivolt kröns av stadens vapen och en nisch med en skulpterad poliskonstapel och ett lejon i koppel symboliserar polisens kontroll över staden. Vertikaliteten i den höga gaveln betonas med längsgående mönstermurning i den annars slutna muren. Entrévalvet och de flesta fönstren i denna huvuddel av byggnaden är spetsbågeformade i varierande storlek. På andra våningen ligger en före detta gymnastiksal som syns både i gatu- och gårdsfasaden genom de höga, större fönsterpartier som är inspirerade av gotiska masverk. Fönsterpartierna utgörs av två höga, smala fönster som kröns av ett parti med mönstermurning, slätputsade fält och ett mindre, ovalt fönster. Tre små branta gavelfält bryter igenom takfoten i var fasad. Gavelröstet åt söder är klätt med diagonalställda plattor av metallplåt.

Byggnadsdelen orienterad mot Tredje Långgatan står något förskjuten mot gatan i tre våningsplan. I denna del finns en förbindelsegång från gatan mot gården. Portiken är markerad och försedd med en dekorerad smidesgrind. Med undantag av gatuplanet finns rakt avslutade flerindelade fönster. Den kraftiga entréporten i trä med inslag av smidda detaljer på nr 18 är djupt försjunken i fasaden likt en arkivolt. Gatufasaden har en vertikal axel bestående av ett kantigt burspråk och ett brant litet gavelfält som bryter igenom takfoten. I mötet mellan de två byggnadskropparna löper ett portvalv.

Anläggningen är till stora delar välbevarad invändigt undantaget ytskikt i funktionsanpassade utrymmen. Det rustika fasaduttrycket och materialiteten präglar även portgångar, trapphus och vilplan som visar prov på välkomponerade blickfång och är omsorgsfullt utformade där natursten, exponerade murningar, kryssvalv och putsade ytor är återkommande. Även detaljer så som snidade handledare, smidda detaljer så som trycken, armaturer och bevarade ursprungliga dörrar i trä syns. Dessa utrymmen utgör tillsammans med gymnastiksalen de mest intressanta och välbevarade delarna. Gymnastiksalen är ett särpräglat rum med imponerande rymd, höga fönster, synligt murverk, kraftiga fönsternischer och en blottad dekorativt utformad takstolskonstruktion. Klätterrepens krokar har lämnats. Uttrycken sammantaget berättar om utrymmets användning. Rummet har under 1990-talet genom ett tydligt fristående tillägg i form av en kub inretts med kontor i två plan.

Den låga gårdsbyggnaden som uppfördes som häktesceller är enklare i sitt utförande, med subtil detaljering, uppförd efter 1950-talets arkitektoniska ideal med återbrukat äldre tegel från den ursprungliga stallbyggnaden som revs i samband med åtgärden. Teglet håller än i dag en hög kvalitetsnivå och bör i möjligaste mån återbrukas.

Anläggningens byggnadskroppar ger formen av en sluten gård som även motbyggs mot väster. Tomten är i dag inhägnad mot Tredje Långgatan med en hög mur som

understryker anläggningens slutna karaktär. På gården finns i dag ett miljöskapande kastanjetråd och ett fåtal enklare skjul.

Att särskilt beakta

Den monumentala, karaktärsskapande byggnaden är ett mycket värdefullt inslag i stadsbilden samt i angränsande gaturum. Utgångspunkten är att ändringar inte får påverka byggnadens uttrycksstyrka och särställning i närområdet negativt. Byggnaden är en mycket god representant för sin tillkomsttid och anläggningens byggnadsdelar vittnar i detalj om dess funktion som polishus, berättande egenskaper som inte får förvanskas i samband med underhåll eller ändring i form av justeringar eller av nya tillskott.

Planen medger rivning av arresten från tidigt 1960-tal, i ett våningsplan med anslutande trappa mot södra gavels andra plan. Vid åtgärden bör de exponerade ytorna läkas genom att återskapa delar av den ursprungliga fasadens uppbyggnad, där återbruk av tegel från den nedrivna arresten förespråkas. Huvudbyggnadens fasader är skyddade till helhet såväl som detalj. Härvid ska sakkunnig antikvarisk expertis säkerställa utförandet.

Vid underhåll och ändring ska sakkunnig medverka och underhållsarbeten ska föregås av en vård och underhållsplan i syfte att säkerställa ett långsiktigt bevarande.

Egenskaper och uttryck att särskilt beakta vid underhåll och ändring relaterat varsamhetsbestämmelse k₁: Masthugget 4:5

Utgångspunkten är att ursprungligt utseende och utförande alltid ska eftersträvas.

- Byggnaden utstrålar genom sin kraftfulla gestalt och beständiga materialitet, pondus och ger i flera nivåer uttryck för att vara en ointaglig anläggning då den snarare är sluten och solid än öppen och välkomnande. Denna upplevelse är central och ska fortsatt gälla varför även små justeringar bör betänkas noggrant i samband med framtida förvaltning så att dessa form- och verksamhetsanknutna innehållsrika motiv inte förvanskas.
- Byggnaden är en mycket god representant för en sin tillkomsttid och anläggningens byggnadsdelar vittnar i detalj om dess funktion som polishus, berättande egenskaper som inte får förvanskas i samband med underhåll eller ändring i form av nya tillskott.
- Byggnadens form, uppbyggnad och komposition, dess volymer och proportioner med hänsyn till dess arkitektoniska egenart och relation till omgivande gårds- och gaturum.
- Fasadernas materiella egenskaper, färgställning och detaljbearbetning.
- Fönsters placering i fasaden, fönsterform, materiella egenskaper, färgställning samt indelning.
- Takets form med hänsyn till dess arkitektoniska uttrycksstyrka och exponerade läge. Tak ska vara klätt med enkupigt rött lertegel likt befintligt. Befintliga takkupors form och utförande ska bibehållas.
- Invändiga portgångar, trapphus och vilplan där natursten, exponerade murningar, kryssvalv och putsade ytor är återkommande likt detaljer så som snidade handledare, smidda detaljer så som, trycken, armaturer och bevarade ursprungliga dörrar i trä finns ska bibehållas i sitt ursprungliga utförande och får inte ändras eller beständigt övertäckas.
- Ursprunglig planlösning ska vara vägledande i alla byggnadens delar.
- Gymnastiksalen höga fönster och synligt murverk, kraftiga fönsternischer och synliga takstolskonstruktion ska bibehållas.

- Ursprunglig fast inredning inklusive dörrar och bänkar, samt detaljer så som smidda räcken, handledare, beslag, och belysningsanordningar ska bibehållas.

Tillkommande takkupor

Alla tillägg ska utvärderas i förhållande till byggnadens särart och ursprungliga gestaltningsidé med avseende på helhetsverkan samt exponering. Byggnaden är en mycket god representant för sin tillkomsttid och anläggningens byggnadsdelar vittnar i detalj om dess funktion som polishus. Berättande egenskaper får inte förvanskas i samband med underhåll eller ändring i form av nya tillskott.

Vid ändringar ska sakkunnig medverka och underhållsarbeten ska föregås av en vård och underhållsplan i syfte att säkerställa ett långsiktigt bevarande.

Tillbyggnad mot gården

Den principiella förutsättningen för tillskottet är att det är reversibelt vilket innebär att infogning ska ske med största hänsyn till ursprunglig byggnad. Med detta avses att hänsyn visas fasadens ursprungliga komposition. Det ska vara möjligt att avläsa bakomliggande motiv i fasaden. Tillbyggnad regleras i plankartan enligt bestämmelse f₁₁.

Masthugget 4:6

Fjärde Långgatan 7

Byggår: 1871, 1903

Arkitekt: Göteborgs Stadsarkitektkontor, byggherre: C Dickson

Q Användning anpassad till byggnadens kulturhistoriska värde.

q₁ Byggnaden får inte rivas.

k₁ Byggnad får inte förvanskas. Underhåll och ändring av byggnad ska utföras varsamt och anpassas till ursprungligt utseende och utförande med hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värde och arkitektoniska egenart.

Byggnadsbeskrivning

Fastigheten Masthugget 4:6 bebyggdes i två etapper, år 1871 respektive år 1903. Detta kommer till uttryck genom att fasaderna bär olika formspråk, dock med en del gemensamma nämnare. Byggnaderna är uppförda i två våningar med källarplan. Skalan i denna del av kvarteret är lägre i förhållande till sin omgivning, en egenskap som har stor betydelse i berättelsen om kvarterets innehåll och utbyggnadsfaser.

Den äldre byggnadskroppen närmast Nordhemsgatan härrör från år 1871 och hör till den äldsta av kvarterets utbyggnadsfaser. I dag finns enbart ett fåtal byggnader bevarade från 1870-talet vilket gör denna byggnad till en viktig representant av den långa, successiva utbyggnadsperioden från 1800-talets mitt fram till omkring 1920-talet. Byggnaden uppfördes som skola för "vanartiga barn" ("avsöndringsskolan") och bekostades av dr Charles Dickson. Den före detta skolan är en av de offentliga byggnader som ursprungligen låg samlade i denna del av Långgatsområdet.

Fasaden för delen närmast Nordhemsgatan var ursprungligen sluten utåt gatan, med entréer inne på gården. Fasaden är symmetriskt uppbyggd, med undantag för entrén som tillkom mot gatan på 1990-talet. Byggnaden vilar på en lätt utskjutande slätputsad grå

sockel med ett ovanpåliggande parti av gult fasadtegel. Sockeln avslutas uppåt med en horisontellt löpande dropplist i natursten. I sockeln syns fönster som än i dag leder ner ljus till källarplanet. Byggnadens fasad är av rött tegel. En enkel artikulering i form av lisener löper från taklist till sockel vilket ger ett intryck av att fönsterpartierna är något insjukna relaterat sockeln. Taklisten är väl markerad och artikulerad samt utförd i mönstermurat tegel som successivt trappas upp mot takfallet. Taklisten löper konsekvent utmed bågge fasader. Muröppningarna är stickbågiga och har omfattningar av formtegel.

En påbyggnad mot gården genomfördes under 1930-talet för byggnaden närmast Nordhemsgatan vilket kommer till uttryck genom ett tredje plan med en rektangulär fönsterrad och ett uttryck ansluter till byggnadens ursprungliga formspråk. Fönstren är utbytta men har delvis behållit en ursprunglig indelning genom en antydning till kopplade korsposter. Fönsterbänkarna som tidigare troligtvis var av natursten har ersatts med plåt. Fönsteröppningarna mot gatan har erhållit utvändig solavskärmning vilket döljer dess form.

Den västra delen är uppförd år 1903 och bär ett nationalromantiskt uttryck med klassicerande arkitektoniska motiv. Fasader är utförda i rött tegel med dominerande ytor av en grå grov spritputs. Byggnaden vilar i dag på en slätputsad grå sockel. Sockeln övergår till rött tegel som, vid första våningens fönsterrad, övergår till den grå spritputsen. Källarfönstren är i denna del igenmurade. Utmed fasaden i fönstrens övre och nedre lägen löper horisontella dekorativa gördlar i rött tegel som kontrasterar den grå putsen. Taklisten bär samma dekorativa mönstermurning som byggnaden intill, men förstärks för denna del med en slätputsad list i underkant. Dessa motiv följer byggnaden runt dess friställda gavel vars fönstersättning bryter mellan våningsplanen.

Gatufasaden har i denna del prytt med två dekorativt utformade ankarslut placerade mellan våningsplanen. Fönsteröppningarna är stickbågiga och har omfattningar av formtegel. Fönstersättningen är symmetrisk i gatufasaden samt mot gården och asymmetrisk på gaveln. Fönstren är utbytta men har delvis behållit en ursprunglig indelning genom en antydning till kopplade korsposter. Fönsterbänkar i denna del är utförda i natursten. Sadeltaket är i dag klätt med röd plåt. I takfallets nedre delar finns takfönster och den flacka taklutningen gör att dessa inte syns från gatunivå. Entrén är placerad på gaveln som bär samma arkitektoniska formspråk som fasaderna i övrigt. I trapphusen finns bevarad golvklinker med flera detaljer. I övrigt är byggnaden invändigt till stora delar moderniserad.

Den slutna gårdsmiljön med träd och grönska utgör ett värdefullt inslag i denna del av kvarteret.

Egenskaper och uttryck att särskilt beakta vid underhåll och ändring relaterat varsamhetsbestämmelse k₁: Masthugget 4:6

- Byggnadens form, dess volym och proportioner och skala, uppbyggnad och komposition.
- Byggnadens fasader med hänsyn till dess arkitektoniska egenart och uttryck med avseende på byggnadsmaterial så som tegel, spritputs och natursten, muröppningarna med omfattningar av formtegel, mönstermurningar så som taklist, horisontella gördlar, inslag av natursten så som sockel och solbänkar, detaljer i slätputs och dekor så som ankarslut i smide.
- De sammanbyggda huskropparnas variation i exteriören som illustrerar olika utbyggnadsfaser.

- Vid byte av fönster ska ursprungligt utseende vara vägledande med avseende på form, indelning, materialitet och proportioner.
- Takets form som betonas genom den friställda gaveln.
- Trapphus och golvklinker med flera detaljer som vittnar och byggnadernas tillkomsttid.

Masthugget 4:8

Fjärde Långgatan 11

Byggår: 1904

Arkitekt: A Rydén

q₁ Byggnaden får inte rivas.

k₁ Byggnad får inte förvanskas. Underhåll och ändring av byggnad ska utföras varsamt och anpassas till ursprungligt utseende och utförande med hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värde och arkitektoniska egenart.

Byggnadsbeskrivning

Byggnaden är uppförd år 1904 i en klassicerande stil efter ritningar av signaturen A Rydén. Det är uppfört som bostadshus i fyra våningar med källare.

Gatufasaden är utförd i rött och gult förbländertegel med detaljer i slätputs. Byggnadens viktigaste karaktärsdrag ligger i den särpräglade fasadkompositionen som innehar ett flertal tidstypiska arkitektoniska motiv. Fasaden uttrycker en lekfullhet genom blandningen av material och kulörer där teglet är dominerande och natursten varvas med slätputsade partier. Övriga ursprungliga detaljer, så som portens överljusfönster och stuckatur i portgången, utgör även viktiga komponenter.

Byggnaden vilar på en sockel av grovt huggen natursten och källarplanets öppningar är i dag igensatta med glasbetong. Gatufasaden är symmetriskt uppbyggd med porten centralt placerad och däröver en axel med fönster placerade i par. Övriga fönster är jämnt placerade i fasaden. Samtliga fönster är av typen t-post, med brunmålade profiler. Majoriteten är ursprungliga med avseende på form, materialitet, upphängning och proportioner. Öppningarna i muren markeras med slätputsade ljust målade partier i överkant. Entréplanets fasad är i rött förbländertegel. Porten sitter i en rundbågig öppning med en slutsten och två markerade kantstenar i gult tegel. Samma typ av murning omger fönster på entréplanet, dock med stickbågar. En markerande lätt profilerad gördelgesims i natursten skjuter ut från fasaden och markerar övergången från entréplanet. Gesimsen möter andra våningens fönster i nederkant och bildar solbänkar.

De tre övre våningarna är klädda med gult förbländertegel och har fönsteromfattningar i slätputs. Solbänkarna i tredje och fjärde planet är utförda i natursten och är i dag plåtklädda och bygger ut en bit från fasaden. Andra och tredje våningens fönsteromfattningar har stickbågar med en mittsten och raka, utkragade överstycken i natursten. Fjärde våningen har enkla omfattningar i slätputs. Takfoten är markerad. Det brutna sadeltaket är klätt med röd plåt.

I trapphusen syns artikulerade stuckaturer, trappan är utförd i gjutjärn med steg av sten.

Gårdsfasaderna bär i dag tilläggsisolering av gul korrugerad plåt. Fönster är av typen t-post, med vitmålade profiler.

Egenskaper och uttryck att särskilt beakta vid underhåll och ändring relaterat varsamhetsbestämmelse k₁: Masthugget 4:8

- Byggnadens form, volym och karakteristika, med avseende på gatufasadens komposition och symmetriska uppbyggnad, dess karakteristiska arkitektoniska utformning i förbländertegel och detaljer i slätputs och natursten.
- Entrén med bevarat överljusfönster och stuckatur i portgången.
- Fönster med avseende på form, indelning, materialitet och proportioner.
- Trapphus med stuckaturer och trappor i natursten och gjutjärn.

Masthugget 4:9

Fjärde Långgatan 13

Byggår: 1919

Arkitekt: H Hedlund, B Hedlund

q₁ Byggnaden får inte rivas.

k₁ Byggnad får inte förvanskas. Underhåll och ändring av byggnad ska utföras varsamt och anpassas till ursprungligt utseende och utförande med hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värde och arkitektoniska egenart.

Byggnadsbeskrivning

Byggnaden ritades av Hans och Björner Hedlund år 1919 och uppfördes i fyra våningar för sin nuvarande funktion som telestation. Anläggningen är en av de få kvarvarande verksamhetsbyggnader i denna del av Långgatsområdet. Byggnaden har ett slutet, monumentalt uttryck och uppvisar ett flertal intressanta kvaliteter. Stilmässigt ligger byggnaden mellan nationalromantik och 1920-talsklassicism. Dess yttre form, upplevda tyngd samt valet av tegel i fasaden för tankarna till den nationalromantiska eran medan den markerade sockelvåningen och fasadens utskjutande klassiska motiv och utanpåliggande dekor och det faktum att teglet har vitmålats visar prov på 1920-talets rådande stilideal.

Entréplanet är anmärkningsvärt högt och intrycket understryks av de höga rundbågiga fönstren och den kraftiga markerade porten. Fasaden artikuleras i denna del med mönstermurning som följer de bågformade öppningarna. I bågarnas krön sitter en utanpåliggande skulpterad sten. Porten har kvar de ursprungliga kraftiga dörrbladen med panel satt i diamantmönster samt överljusfönstret med särpräglad spröjsverk i järn. Portgångens ytterkanter är markerade med en formhuggen naturstensomfattning. Den släthuggna naturstenssockeln har lyfts upp vid fönsterbågarna för att gå samman med de lågt sittande fönsterbänkarna och då gatan sluttar lätt åt öster växer sockeln successivt mot porten.

Den översta våningen kan liknas vid ett mezzaninplan med lägre våningshöjd och små rektangulära kopplade muröppningar. Fönstren var ursprungligen flerindelade med smala spröjsar. Våningsplanet markeras genom dess tillbakadragna ställning som ytterligare förstärks med ett takfall ut mot gatan belagt med rött lertegel. Mot gården bildar detta motiv två synliga fönsterrader med lika rektangulära kopplade muröppningar. Invändigt bildas dock ett enda våningsplan med tilltagen takhöjd.

Entréplanets övergång mot första planet markeras med en gesims av natursten, på vilken lisener, likt kolonner, vilar. Gesimsen är klädd med skyddande koppelplåt.

De övre våningarnas samt gårdsfasadens fönsteröppningar är rakt avslutade. I gatufasaden avslutas dessa med reliefer av urnor som sitter strax ovanför tredje våningens fönster. I gårdsfasaden går lisenerna ihop med en utkragning i murverket utefter takfoten. Byggnadsåret, 1919, är redovisat i stora gjutjärnsiffror mitt på fasaden mellan två våningsplan.

Samtliga fönstren är i dag utbytta till enklare profiler med reflekterande glas men var ursprungligen flerindelade utförda i trä. På ursprungsritningarna syns en indelning av åtta rutor fördelade på två lufter med en vågrät mittpost. Taket är täckt med enkupigt tegel och takfoten är betydligt markerad.

Egenskaper och uttryck att särskilt beakta vid underhåll och ändring relaterat varsamhetsbestämmelse k₁: Masthugget 4:9

- Byggnadens form, volym och karakteristika, med avseende på gatufasadens komposition och materialitet och utsmyckningar i natursten.
- Vid byte av fönster ska ursprungligt utseende vara vägledande med avseende på form, indelning, materialitet och proportioner.
- Taket med utkragande takfall vid indrag ska vara belagt med rött lertegel.
- Bevarad ursprunglig entréportik.
- Gjutjärnsiffror på fasaden 1919.

Masthugget 4:10

Fjärde Långgatan 14 / Värmlandsgatan 24

Byggår: 1904

Arkitekt: O M Holmén

q₁ Byggnaden får inte rivas.

q₂ Ursprungliga balkonger mot gatan ska bevaras.

k₁ Byggnad får inte förvanskas. Underhåll och ändring av byggnad ska utföras varsamt och anpassas till ursprungligt utseende och utförande med hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värde och arkitektoniska egenart.

Byggnadsbeskrivning

Byggnaden är uppförd som bostadshus efter ritningar av signaturen O M Holmén i fyra våningar med källare år 1904. Byggnaden har fasader åt två gator, Fjärde Långgatan och Värmlandsgatan. Fasaderna har en snarlik uppbyggnad. Mot Värmlandsgatan är byggnaden något längre med en extra fönsteraxel och en bredare mittsektion med balkonger. Formspråket präglas av stilepoken jugend, vilket bland annat kommer till uttryck genom de arkitektoniska motivens mjuka former och organiska influenser. Varje fasad har två utkragade och genom takfallet uppstickande partier utformade som stiliserade burspråk, ett motiv som ger en viss vertikal strävan. Byggnaden accentueras genom hörnpartiets dominerande hörntorn. Tornet har en åttakantig tornhuv som reser sig över taklinjen och kröns av ett klockstapelsliknande motiv. Stora balkonger med organiskt formgivna smidesräcken understryker hörntornets rundade form.

Majoriteten av muröppningarna bär välvda överstycken. Fönstersättningen är rytmisk med fönster i varierande bredd, placerade i par om vart annat. Fönstren är placerats något indragna från fasaden. Samtliga fönster är utbytta och ersatta med aluminiumprofiler med en indelning som sannolik stämmer med den ursprungliga.

Fasaden är utförd i gult förbländertegel med röda fogar och en låg sockel i natursten. Källarfönstren är igenmurade. Fasadens uppdelning i sockelvåning, mellanvåningar och vindsvåning markeras genom en gesims, ett profilerat listverk, som löper över hela fasadens bredd med ett uppehåll vid hörntornet och de utkragade partierna i fasaden. Portarna ligger djupare. Takfoten och ”burspråken” är dekorerade med mönstermurning.

Byggnadens mansardtak är i dag täckt med plåt. Två ursprungliga takkuporna har kompletterats i samband med att man i slutet av 1900-talet inredde vinden.

På hörnet fanns ursprungligen en butik i bottenplanet med skyltfönster åt bägge gator med entré på hörnet. I dag inrymmer denna del en bostad och öppningarna har delvis murats igen och ersatts av fönster.

Gårdsfasaden är utförd i gult tegel i munkförband och har ett enkelt utförande. Trapphusens rundade form och bryter genom takfoten. Här syns bevarade detaljer så som entréporter i trä, smidesräcken, dekorativa konsoler, stuckaturer och armaturer.

Egenskaper och uttryck att särskilt beakta vid underhåll och ändring relaterat varsamhetsbestämmelse k₁: Masthugget 4:10

- Byggnadens form, solida volym och karakteristika, med avseende på den arkitektoniska egenarten med hänsyn till byggnadens jugendkaraktär präglad av en vertikal strävan och markerat hörnparti.
- Takets form och taktäckning av mörkt röd plåt.
- Gatufasaden med avseende på form, komposition, uttryck och materialitet med hänsyn till tegel, artikulation med mönstermurningar
- Trapphusens karaktär med avseende på tidstypiska detaljer som trappor i sten och gjutjärn, stucklister och dekor, ursprungliga dörrar och portar.
- Balkonger med räcken av svartmålat smide.

Byggnader som rivs

Vid planens genomförande kommer byggnader på fyra fastigheter i kvarterets centrala delar att rivas. Till dessa hör bostad- och verksamhetsbyggnaden på fastigheten Masthugget 4:7 utmed Fjärde Långgatan 9, båtsnickeriet på fastigheten Masthugget 712:41 utmed Tredje långgatan 24, verkstadsbyggnad på gården på fastigheten Masthugget 712:27 mot Tredje Långgatan 26 samt den före detta arresten på gården på Masthugget 4:5 mot Tredje Långgatan 16.

Service

Behovet av förskola som genereras genom detaljplanen bedöms vara ungefär 0,75 avdelningar (baserat på antagandet om 0,5 barn/lägenhet varav en tredjedel i förskola). Ungefär 30 % av de tillkommande lägenheterna regleras i detaljplanen som lägenheter mindre än 35 m² och bedömningen är att det bor färre barn i dessa lägenheter.

I kvarteret Barken finns befintliga lokaler som erbjuder de fysiska förutsättningarna för att etablera en mindre förskola och detaljplanen möjliggör en flexibel användning.

Friytor

Den karaktäristiska täta stadsmiljön i Långgatsområdet innebär att endast begränsade ytor för utevistelse finns att tillgå. I 1948 års plan möjliggjordes en mindre parkyta i kvarterets centrala del men förutsatte rivning av flerbostadshus och byggnader för småindustri. Åtgärden har inte genomförts och området har fortsatt underskott på grönytor. 1948 års plan syftade även till att öka gårdsytorna genom att befintliga

gårdshus inte gavs någon byggrätt och förutsattes rivas. Förändringar av bebyggelsestrukturen i linje med planen har inte genomförts och det nu aktuella planförslaget utgår från att gårdshusen ska vara kvar och att byggrätter för dessa skapas. Områdets låga andel parkytor och friytor för förskola och skola blir fortsatt en viktig fråga för Staden.

Dialogerna i samband med detaljplanarbetet visar att många önskar tillgång till mer gröna ytor. Inventeringar inför stadens 400-årsjubileum år 2021 visar också att gröna miljöer är efterfrågat. För att möta behovet något utvecklades under 2015 och 2016 den öppna ytan bakom Saluhallen Briggen genom förbättringsåtgärder till ett grönt stadsrum tillgängligt för allmänheten. Platsen är en tillgång även för boende och verksamma i närområdet genom lekyta, sittmöjligheter och möjlighet till aktiviteter utan krav på konsumtion.

Plats för de boendes utevistelse ordnas enligt planen dels på planterbara bjälklag ovan verksamhetslokalerna dels genom balkonger där detta tillåts. Balkonger på flerbostadshuset på Masthugget 4:5 som krägar ut över fastigheten Masthugget 4:6 regleras genom servitut. Även balkonger över allmän plats TORG regleras genom servitut.

Lek och rekreation

Planområdet ligger i nära anslutning till lekplatsen vid Värmlandsgatan som utgör en tillgång för hela stadsdelen. Bristen på ytor för lek gör dock att lekplatsen är utsatt för slitage. Torgytan som skapas i och med planförslaget utgör allmän plats och blir en tillgång för både närboende och allmänhet.

Vid den närbelägna Saluhallen Briggen har en ”grön oas” utvecklats för både vila och lek tillgänglig för allmänheten.

Naturmiljö

Kvarteret är tätbebyggt sedan lång tid tillbaka. Enligt Park- och naturförvaltningens inventeringar finns det inga särskilt skyddsvärda arter inom området.

Trafik

Biltrafik

Gatorna runt kvarteret omfattas inte av planläggningen och bibehåller sina tidigare funktioner och mått. Planen innebär att en passage genom kvarteret skapas i anslutning till en mindre torgyta vid Tredje Långgatan. Passagen och torget får den gemensamma bestämmelsen TORG. Via torget kan leveranser till verksamheterna ske liksom angöring till bostadsentréer för i- och urlastning med mera. Leveranser ska ske på kvartersmark och inte på torgytan. Tillgängliga parkeringar för bostadsfastigheter och verksamheter kan vid behov skapas på den del som inte ianspråktagits för allmän plats TORG och utgör prickad kvartersmark samt på innergården på fastigheten Masthugget 4:6 och nås då via passagen som utgör allmän plats TORG. För att möjliggöra genomfart via passagen och torget kan några få boendeparkeringar på Tredje och Fjärde Långgatan komma att försvinna. Passagen kommer att regleras som gångfartsområde för att motverka att den används som smitväg och för att hålla trafiken nere.

Bil- och cykelparkering

Trafikstrategins mål om 25 procent lägre bilresande för hela staden 2035 innebär ett annorlunda beteende att parkera. Bilnehavet bedöms bli lägre och de boendeparkerade bilarna bedöms stå parkerade under längre tid. Målsättningen med Göteborgs stads parkeringspolicy är att den ska medverka till att staden blir tillgänglig för alla.

Parkeringspolicyn ska uppmuntra till att fler väljer kollektivtrafik eller cykeln framför bilen. Inriktningen för innerstaden är att bibehålla ungefär samma antal bilplatser som i dag. Dessa platser kan dock behöva omfördelas för att ge plats för bland annat nya kollektivtrafik- och cykelstråk, förskönade stadsmiljöer eller prioriteringar av andra slag av parkering. I takt med att kollektivtrafiken byggs ut ges emellertid förutsättningar för att minska antalet bilplatser, speciellt i områden i anslutning till god kollektivtrafik.

Den aktuella platsen ligger i innerstaden i ett område med särskilda kvaliteter genom blandning av bostäder och verksamheter som bidrar till ett upplevelserikt gatuliv. Tillgängligheten med kollektivtrafik är god och förväntas förbättras ytterligare genom utbyggnad med stationer i närområdet för Västlänken respektive linbanan till Hisingen.

Gatorna i området är relativt smala och olika trafikslag kombineras på ett i praktiken flexibelt sätt. Gatuparkering finns och utgör en naturlig del av gatubilden. Ett försök har under senare år gjorts med att den östra delen av tredje Långgatan sommartid utformas som en gågata. Försöket har gett positiva effekter men närbonde har också framfört synpunkter på problem med minskat antal gatuparkeringar. Det nu aktuella detaljplaneförslaget innebär möjligheter till ytterligare bostäder och verksamheter men bedömningen är att det under överskådlig tid inte kommer att genomföras gågata längre väster ut längs varken Tredje eller Fjärde Långgatan. I och med tillskapande av allmän plats TORG behöver dock några gatuparkeringar tas bort på Tredje Långgatan och Fjärde Långgatan.

Verksamheterna i Långgatsområdet bedöms generellt ha ett lågt parkeringsbehov som kan tillgodoses genom gatuparkering och parkeringsanläggningar i närområdet. Vilka verksamheter som är aktiva i kvarteret kan dock förändras över tid och därmed också behovet av parkeringsplatser.

En särskild parkeringsutredning har genomförts avseende kvarterets östra del för att studera möjligheterna för alternativa mobilitetslösningar. Utredningen visar på ett flertal möjligheter avseende bland annat förbättringar för cyklister och ligger till grund för åtgärdsförslag som syftar till att minska behovet av bilparkering inom planområdet. Detaljplanen är genom åtgärdsförslagen och ett parkeringstal nära noll en testplattform för att möjliggöra alternativa mobilitetslösningar som stödjer trafikstrategins inriktning för minskat bilåkande och medverkar till att säkerställa utbyggnadsplaneringens mål. Staden och byggaktörerna ingår i ett mobilitetsavtal innan detaljplanens antagande, för att säkerställa att olika mobilitetsåtgärder utförs och följs upp, för att kunna ersätta tillgänglighetsbehovet som bilparkering vanligtvis utgör. Några av de föreslagna åtgärderna innefattar att de boende i enligt detaljplanen tillkommande flerbostadshus inte kommer att vara behöriga till så kallad boendeparkering. Vädskyddad, låsbar och tillgänglig cykelparkering anordnas i förråd i byggnadernas entréplan och cykelställ utomhus medger låsning i cykelram.

Parkeringsbehov som uppstår genom planförslaget ska lösas på kvartersmark. Passagen genom kvarteret planläggs som allmän plats TORG men en mindre del utgörs av kvartersmark för fastigheternas behov av tillgängliga parkeringsplatser i nära anslutning till entréer. Utformningen av gemensamhetsanläggningen (g.) i anslutning till torgytan är framtagen utifrån platsens förutsättningar. Genom trafikförslaget begränsas

biltrafiken till den västra delen av torgytan. Gemensamhetsanläggningar (g_1) möjliggör för flera fastigheter att vid behov utnyttja de aktuella parkeringsplatserna.

Bostäder med beteckningen v_1 begränsas i storlek. Begränsningen till maximalt $35m^2$ ger förutsättningar som innebär att endast småhushåll kommer i fråga. Tillgänglig parkering i nära anslutning till entrén kan vid behov ordnas inom gemensamhetsläggning (g_1) men i övrigt tillskapas inga parkeringar för fastigheten.

Behovet för parkering för verksamheter i befintlig byggnad med beteckningen E_1C bedöms i detta centrala läge som lågt och möjligt att tillgodose med gatuparkering och parkeringsanläggningar i närområdet samt på gård som i plankartan markerats med ringprickad mark.

I befintliga byggnader med beteckningen C_1 finns redan i dag verksamheter. Bestämmelsen möjliggör viss utvidgning men parkeringsbehovet bedöms i detta centrala läge som lågt och kan tillgodoses med gatuparkering och parkeringsanläggningar i närområdet.

I ny bebyggelse med beteckningen C_2 möjliggörs småskaliga centrumverksamheter på sammanlagt cirka $700 m^2$. Parkeringsbehovet bedöms som lågt men vilka verksamheter som är aktiva i kvarteret kan förändras över tid och därmed också behovet av parkeringsplatser.

Inom befintliga byggnader med beteckningen Q kan användningar anpassade till bebyggelsens kulturvärden prövas. Prövningen görs vid bygglovsansökan för den aktuella verksamheten och då prövas även frågan om för verksamheten nödvändig parkering.

Parkering medges på kvartersmak markerad med ringprickad mark vilket möjliggör parkering i samband med tillkommande verksamheter på dessa fastigheter.

Gång- och cykeltrafik

Planområdet slutar i fasadliv varför omgivande gator inte ingår. Inga förändringar krävs på omgivande gator för genomförandet av detaljplaneförslaget. Genom kvarteret skapas en passage som ansluter till en platsbildning mot Tredje Långgatan. Dessa ytor utgör allmän plats med beteckningen $TORG$ och möjliggör även passage för gående och cyklister.

Kollektivtrafik

Tillgängligheten till kollektivtrafik är god för planområdet som ligger cirka 350 meter från Järntorget som utgör en av de större knutpunkterna i staden.

Avståndet till hållplatsen vid Haga är cirka 800 meter. Hållplatsen planeras, genom utbyggnaden av Västlänken bland annat, att utvecklas till en knutpunkt med ett flertal busslinjer. Åtgärderna innebär att det i planområdets närhet kommer att finnas förbindelser även ut i regionen.

Som en del i de alternativa mobilitetslösningarna monteras realtidstavlor i lägen där de är synliga för boende och verksamma i området, till exempel i uppgångar och entréer. Mobilitetslösningarna har säkerställts genom ett mobilitetsavtal mellan Staden och byggaktörerna.

Teknisk försörjning

Vatten och avlopp

Kretslopp och vatten arbetar med att separera kombinerade system i staden. De fastigheter som berörs av ombyggnation ska därför separera sina anslutningar under ombyggnationen. Vid separationen av de kombinerade ledningarna bör kapaciteten på anslutningarna ses över. Även kapaciteten för de befintliga anslutningarna till vattenledningarna ska undersökas med den nya byggnationen. De befintliga anslutningarna kan vara underdimensionerade med den nya bebyggelsen och i sådana fall får fastighetsägaren ansöka om ökad dimension hos Kretslopp och vatten. Endast fastigheten på Tredje Långgatan 24, del av Masthugget 712:41, saknar anslutning till det kommunala ledningsnätet för vatten och avlopp.

Om markarbeten planeras närmare än 10 meter från VA-anläggning ska Kretslopp och vatten få möjlighet att granska arbetet enligt rutinen *Kretslopp och vattens anvisningar för markarbeten* på Göteborg stads hemsida.

Avloppsnätet inom kvartersmark bör utformas som separerat system. Anslutning till allmänt ledningsnät kan ske i Tredje Långgatan och Fjärde Långgatan.

Avloppsnätet inom kvartersmark ska utformas som duplikatsystem med skilda ledningar för dag- och dräneringsvatten respektive spillvatten. För att anslutning med självfall ska tillåtas ska färdigt golv vara minst 0,3 meter över marknivå i förbindelsepunkt, med hänsyn till risk för uppdämning i allmänt dag- och spillvattensystem. Då ledningsnätet är kombinerat kan ytterligare hänsyn krävas. Kretslopp och vattens fördröjningskrav för dagvatten ska uppfyllas innan anslutning till allmänt ledningsnät. Krav vad gäller avskiljning av föroreningar i dagvattnet ska vara uppfyllt.

Lägsta normala vattentryck i förbindelsepunkt motsvarar nivån +49m (RH2000). I de fall högre vattentryck önskas får detta ordnas och betalas av fastighetsägaren. Om sprinkler önskas ska ansökan lämnas in till Kretslopp och vatten som då ser över kapaciteten för detta.

Brandvatten

Kapaciteten på allmänt ledningsnät för dricksvatten medger uttag av brandvatten motsvarande områdestyp A:2 (VAV publikation P 83). Vattenledningarna är dubbelmatade och uppfyller planens krav på brandvatten på 20 l/s (för områdestyp A2).

Dagvatten

Planens genomförande innebär att dagvattenavrinningen från området ökar. Dagvattenflödet från området är i dag 180 l/s vid ett 10 minuter långt regn med 10 års statistisk återkomsttid. Efter exploatering ökar flödet till 224 l/s vid samma regn. Ökningen beror dels på en ökad andel hårdgjord yta men främst på grund av framtida klimatförändringar.

Kretslopp och vatten förespråkar växtbäddar som fördröjnings- och reningslösningar. Med dessa förslag uppnås 17 m³ fördröjning och reningsbehovet uppfylls. Höjdsättningen ska göras så att byggnaden så långt som möjligt ligger högre än omgivande gator så att vattnet ytligt rinner bort från byggnaden.

För att uppnå reningskrav och stadens krav på fördröjning av 10 mm dagvatten per kvadratmeter hårdgjord yta föreslås nedsänkta växtbäddar för den allmänna platsmarken samt för fastigheten Masthugget 712:27. För Masthugget 4:5 föreslås en upphöjd växtbädd och för fastigheterna Masthugget 4:7 och 712:41 föreslås växtbäddar

placerade på taken på de lägre byggnaderna. Byggaktörerna som ansvarar för nybyggnation inom planområdet avser genomföra de åtgärder som är föreslagna i dagvattenutredningen. I plankartan finns en upplysning om att dagvatten ska omhändertas alternativt fördröjas på kvarteretsmark.

Dagvattnet från planområdet avleds inte till ett markavvattningsföretag.

Skyfallshantering

Det är viktigt att vid detaljprojektering av detaljplanen ha med sig att det finns viss problematik med stående vatten inom planområdet vid skyfall, även om det inte blir så höga nivåer att det påverkar framkomligheten. Det blir vatten stående på innergården av kvarteret med ett vattendjup på upp till en halvmeter vid regn med återkomsttid på 100 år. Det är viktigt att ta hänsyn till det stående vattnet på innergården vid exploatering och att det instängda området på kvarteretsmarken samt den nya torgytan byggs bort.

Skyfallsmodellen visar på att det kommer vara möjligt för räddningstjänst att komma till planområdet även efter ett 100-årsregn.

Värme

Fjärrvärme finns utbyggd i området

El och tele

Optokabel finns utbyggd i området

Avfall

Sopsugsanläggning finns utbyggt i närområdet och tillkommande bebyggelsen kan anslutas till denna. En anslutning kan ge en rationell hantering som minskar behovet av ytor för avfallshantering inom fastigheterna. Planförslaget innebär att gårdar kan kompletteras med miljöhus. Dock inte de gårdar med en begränsad friyta där plats endast ges för mindre tillbyggnader mot fasad på befintliga bostadshus.

För boende i befintliga hus ska det vara möjligt att lämna restavfall, matavfall och grovavfall vid fastigheten. Det är bra om även fler avfallsslag kan lämnas i avfallsutrymmet, till exempel förpackningar, tidningar, elavfall, ljuskällor och batterier. Ju fler avfallsslag de boende kan lämna vid fastigheten, desto bättre blir utsorteringen.

För kommunägd mark som ska nyexploateras gäller *Program för miljöanpassat byggande*. Där anges som ett krav att möjligheter till sortering av avfall ska finnas. Det är därför viktigt att tillräckliga ytor avsätts både inne i lägenheterna och i avfallsutrymme för att kunna sortera avfall i flera fraktioner.

Om det är aktuellt med sopsug för den nya bebyggelsen så behöver den kompletteras med miljörum/miljöhus för övriga återvinningsbara fraktioner. Det behöver även bestämmas var inkasten ska placeras samt om den ska vara för både verksamheter och bostäder eller enbart för bostäder då inkasten för en sopsug inte alltid är lämpade för verksamheter som oftare har större avfall.

För byggnader som ska innehålla både verksamheter och bostäder behöver byggaktörer bestämma om avfallshantering ska ske gemensamt eller inte samt var ytor för respektive avfallshantering ska placeras. Det är oftast en fördel om verksameters avfallshantering är skild från boendes. Det är alltid fastighetsägaren som ansvarar för att avfall som uppkommer i fastigheten tas omhand på rätt sätt och att tillräckliga utrymmen finns för både de boendes och eventuella verksameters avfall.

Byggaktörer behöver även lösa grovsopshanteringen. Grovavfallsrum är ett bra alternativ då det medför en hög service för de boende samt att det även kan användas för återbruk i syfte att förebygga att avfall uppstår. Där den tillkommande bebyggelsen har verksamheter i entréplanet kan det bli svårt med ytor för detta. Frågan behöver dock beaktas av byggaktörer och om grovavfallsrum inte är möjligt så ska det finnas en yta där en container för grovsopor kan placeras efter behov.

Vid kärthantering ska dragvägen vara så kort som möjlig men får inte överstiga 25 meter från avfallsutrymmets mitt till sopbilen. Detta blir en begränsning till vart avfallsutrymmen kan placeras inom området. Då en så kort dragväg som möjligt ska eftersträvas är det bra om avfallsutrymmen i tillkommande bebyggelse kan placeras mot Tredje eller Fjärde Långgatan. Sopbilen kommer stanna i gata på Tredje och Fjärde Långgatan. Dragvägen ska vara jämn, hårdgjord och upplyst utan trösklar och trappsteg eller trånga passager. Tillgängligheten är viktig både ur arbetsmiljösynpunkt och för människor med funktionsvariationer som ska lämna avfall.

Restauranger behöver ha fettavskiljare. En fettavskiljare töms med en slambil som har en maximal slanglängd på 20 meter. Fettavskiljarens tömningspunkt är därför viktig att placera så att den är max 20 meter ifrån angöringsplats för slambil.

Grundläggning

Kvarteret Barken har under en lång tid varit bebyggd. På grund av sättningsskador har vissa äldre byggnader rivits och ersatts med nya. Alla äldre byggnader inom kvarteret är grundlagda med kohesionspålar och rustbädd av trä, oftast med en källarvåning. Nya större tyngre byggnader inom området är grundlagda med spetsbärande betongpålar till fast botten/berg.

I byggskedet måste lokalstabiliteten för lokala djupare schakter beaktas. Vid temporär uppställning av kranar för tunga lyft måste både lokalstabiliteten och markens bärrighet kontrolleras.

Förstärkningsåtgärder vid temporära djupare schakter för till exempel källarplan behöver med största sannolikhet utföras.

Pålning- och schaktningsarbeten

I byggskedet kan pål- och spontslagning samt schaktning medföra risk för horisontella markrörelser, marksättningar och hävning samt markvibrationer.

Vid pålning/spontslagning nära befintliga markförlagda konstruktioner ökar risken för att skador från eventuella markrörelser kan uppstå. Riskreducerande åtgärder vid pålning kan vara proppdragning, installationsordning eller val av gynnsammare påltyp eller metod så som borrar pålar.

Djupare schaktning kan påverka lokalstabiliteten och tillfälliga stödkonstruktioner måste dimensioneras för varje enskilt fall med hänsyn till bland annat förekommande belastningar så som befintliga byggnader, upplag och pågående trafik intill schakt med mera.

Behöver spontkonstruktionen bakåtförankras med dragstag kan även ett relativt stort område utanför själva schaktområdet komma att beröras.

Skador på grund av markvibrationer

Markvibrationer blir som störst inom områden med lösa jordar som lera och uppkommer i samband med vibrerande arbeten som packning, pålning, spontning,

sprängning och tunga transporter. Närliggande anläggningar som kan behöva beaktas är alla typer av markförlagda ledningar samt nya och befintliga byggnader och konstruktioner.

Konsekvensbeskrivning

Hushållning med mark- och vattenområden

Vid utarbetande av denna detaljplan har stadsbyggnadskontoret gjort en lämplighetsprövning enligt 2 kap plan- och bygglagen (1987:10) samt en avvägning enligt 3 och 4 kap miljöbalken (1998:808). Vidare har detaljplanen prövats mot kommunens översiktsplan i enlighet med 5 § förordningen om hushållning med mark och vattenområden med mera.

Planområdet gränsar i öster till område av riksintresse för kulturmiljövården. Inga naturintressen berörs. Kontoret bedömer att redovisad användning kan anses vara den ur allmän synpunkt mest lämpliga utifrån planområdets förutsättningar och föreliggande behov. Planen bedöms inte medföra att miljö kvalitetsnormerna för luftkvalitet överskrids då bilnehavet bedöms bli lågt bland de boende med avseende på närhet till kollektivtrafik och service. Detaljplanen är förenlig med kommunens översiktsplan som anger bebyggelseområde med grön- och rekreationsytor, bostäder, arbetsplatser, service, handel och mindre grönytor. Blandning av bostäder och icke störande verksamheter eftersträvas. Planen bedöms bidra till miljömålet om en god bebyggd miljö då förtätning av staden är ett sätt att hushålla med befintliga resurser och infrastruktur. Förtätning av stadens centrala delar minskar transportbehovet och ger klimatvinster.

Behovsbedömning

Kommunen har gjort en behovsbedömning för aktuell detaljplan enligt plan- och bygglagens (1987:10) 5 kap 18 § och miljöbalkens 6 kap 11 §.

Ett genomförande av planen innebär att bostäder tillskapas i ett kollektivtrafikhöga läge i centrala staden och följer intentionerna uppsatta i Översiktsplan för Göteborg. Byggnationen sker på redan ianspråktagen mark och genomförande ger upphov till påverkan på ett begränsat område och på begränsade intressen.

Kommunen har bedömt att ett genomförande av detaljplanen inte kommer att medföra någon betydande miljöpåverkan. Vid behovsbedömningen har kriterier i MKB-förordningen bilaga 4 särskilt beaktats och ansetts vara uppfyllda. Detaljplaneförslaget medger endast en mindre komplettering i befintlig sammanhållen bebyggelse. Planförslaget medger i övrigt inte användning av planområdet för de ändamål som anges i plan- och bygglagens (1987:10) 5 kap 18 §, varför kriterierna i MKB-förordningen bilaga 2 inte behöver särskilt beaktas.

Kommunens ställningstagande grundar sig på bedömningen att ett genomförande av detaljplanen:

- Inte påverkar något Natura 2000-område och därmed inte kräver tillstånd enligt miljöbalken 7 kap 28 §.
- Inte anger förutsättningar för kommande verksamheter eller åtgärder som kräver tillstånd enligt MKB-förordningen bilaga 1 och 3.
- Inte bedöms påverka möjligheterna att uppfylla nationella, regionala och lokala miljömål negativt.
- Inte bedöms ge upphov till en betydande miljöpåverkan på biologisk mångfald, landskap, fornlämningar, vatten med mera.

- Inte ger upphov till betydande risker för människors hälsa eller för miljön.
- Inte bidrar till att några miljö kvalitetsnormer överskrids.
- Inte påtagligt påverkar några områden eller natur som har erkänd nationell eller internationell skyddsstatus, till exempel riksintressen eller naturreservat.

Kommunen har därmed bedömt att en miljöbedömning med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning inte behövs för aktuellt planförslag. Behovsbedömningen är avstämd med länsstyrelsen 2015-12-11. Följderna av planens genomförande ska dock alltid redovisas enligt plan- och bygglagen. Nedan följer därför en kort sammanställning av planens konsekvenser.

Stadsbild

Stadsbilden förändras bland annat genom att befintlig envåningsbyggnation inom båtsnickeriet ersätts med högre byggnader. Skalan på de tillkommande byggnaderna anpassas till omgivningen och mot gaturummen tillåts höjder som svarar mot befintliga flerbostadshus. Inne i kvarteret tillåts höjder som svarar mot kvarterets högsta nock. Planen möjliggör en variation med byggnader i olika höjd men inom gränser som skapar en sammanhållen stadsbild. "Midjan" i kvarterets mitt ges i samband med planens genomförande en annan innebörd med en ny möjlighet till passage och att den före detta smidesverkstaden mot Tredje Långgatan skyddas och markerar den första utbyggnadsfasens höjdskala. Genom rivning av smidesverkstadens bakre del med sina skorstenar förändras stadsbilden och kvarterets särpräglade karaktär med inslag av småindustri.

Kulturmiljö

Inom kvarteret Barken finns betydande kulturmiljövärden som på olika sätt berättar om stadsdelens succesiva utveckling i närhet till den viktiga hamnen. Utöver den strukturella variationen som lämnat luckor och skalvariationer vittnar de enskilda byggnaderna inom detta kvarter särskilt väl om flera utbyggnadsperioders verksamhetsbehov, ideal och byggnadssätt.

Mot bakgrund av de kulturhistoriska utredningarna och antikvariska bedömningarna som utgjort underlag för planen kan konstateras att ett genomförande innebär att delar av kvarterets kulturhistoriska kärnvärden går förlorade. Genom rivning av kvarterets äldsta byggnader försvinner även Långgatsområdets äldsta historiska ankare. Byggnadselement så som skorstenar, murar mot gata och hela gårdshusmiljöer från det sena 1800-talet, som hittills burit stadsdelens industrihistoriska grammatik, upphör att prägla kvarteret vilket påverkar stadsdelen som helhet. Det ålderdomliga industrihistoriska dokument som hittills haft stor betydelse för berättelsen om den småskaliga industrihistoriska utvecklingen i Göteborgs centrala delar, med kopplingar till hamnen, påverkas kraftigt i och med planens genomförande. Detta bedöms innebära en negativ påverkan, inte bara på de kulturhistoriska värdena i kvarteret och stadsdelen, utan även för utbyggnadsperioden i perspektivet hela staden.

Detaljplaneförslaget innebär en avvägning mellan att bevara befintliga kulturhistoriskt värdefulla byggnader och strukturer samt tillskapandet av nya bostäder, nya verksamhetslokaler och möjliggörande av tillförandet av fler bostäder på vindar där detta bedöms lämpligt. Den ekonomiska aspekten relaterat byggnaderna skick har varit utslagsgivande vid avvägningarna.

Byggnader som rivs

Detaljplanens genomförande innebär att byggnader på fyra av fastigheterna i områdets centrala delar rivs till förmån för ny byggnation och ny etablering. Till dessa hör bostad- och verksamhetsbyggnaden från år 1877 på fastigheten Masthugget 4:7 utmed Fjärde Långgatan 9 i sin helhet. Båtsnickeriet från tidigt 1900-tal på del av fastigheten Masthugget 712:41 utmed Tredje långgatan 24 i sin helhet. Verkstadsbyggnad i sten på gården uppförd under 1890-talet från gatan markerad med uppstickande murade skorstenar på fastigheten Masthugget 712:27 på gården mot Tredje Långgatan 26 i sin helhet samt den före detta arresten utbyggd i ett plan under 1950-talet i rött återbrukat 1910-tals tegel på fastigheten Masthugget 4:5 på gården mot Tredje Långgatan 16 i sin helhet.

De tre förstnämnda byggnaderna har delvis strukturella skador till följd av eftersatt underhåll. Rivningarna möjliggör en passage genom kvarteret och flera bostadshus orienterade mot gata och gård med verksamhetslokaler i entréplan. För det före detta polishusets arrest möjliggör rivning en ny byggrätt som medger ett bostadshus med utåtriktade verksamheter i entréplan. De nya byggrätterna innehållande bostadshus regleras med utformningsbestämmelser så som takform- och vinkel, gavelorientering och fasadmateriäl med mera.

I syfte att säkerställa berättelser och kunskaper från denna period är det särskilt viktigt att alla objekt som föreslås rivning dokumenteras grundligt innan viktiga spår av byggnadsarkeologisk art försvinner. Interiören och exteriören ska fotodokumenteras och kompletteras med en historisk beskrivning. En antikvarie specialiserad på byggnadsarkeologi bör anlitas för att utföra en sådan förundersökning samt eventuellt följa demontering i syfte att säkerställa information som enbart kan avslöjas i detta sammanhang. Detta säkerställs vid rivningsansökan.

Masthugget 4:7, Fjärde Långgatan 9

Byggnaden är uppförd av Claes Johansson vid år 1877 som magasin till Annelunds väveri och tillhör det tidigaste skedet i områdets utbyggnad. Byggnaden är uppförd i enkel nyrenässans, och symmetriskt uppbyggd gatufasad. 1885 byggdes huset på med en våning, med bibehållen taklist så övervåningen fick karaktären av en vindsvåning. Funktionen ändrades till bostäder med verksamheter i gatuplan och gårdshus vilka varit i bruk fram till mitten av 2010-talet.

Enbart ett fåtal byggnader av denna sort med intakt gårdsmiljö från 1870-talet syns i denna del av staden, vilket gör att den spelar en viktig roll för att illustrera den långa utbyggnadsperioden från 1800-talets mitt till omkring år 1920. Byggnaden beskrivs som jämförelsevis anspråkslös, med inneboende höga hantverksmässiga kvaliteter.

Byggnadens interiör är ovanligt välbevarad där trapphuset har väggmålningar från tiden kring år 1900. Lägenheternas dörrar, snickerier och invändiga detaljer är i stort sett orörda sedan början av seklet. Fastighetens låga exploateringsgrad och gårdsbildning bidrar till kvarterets och områdets varierade uttryck och dynamiska karaktär.

Byggnaden bedöms besitta ett mycket högt kulturhistoriskt värde både i struktur och i detaljer samt i kraft av sin ålder sett till perspektivet hela staden samt dess historia och oförändrade skick sett till det lokala perspektivet. Byggnaden utgör en av områdets bäst bevarade byggnader med gårdsmiljö från denna utbyggnadsperiod.

Båtsnickeriet, Masthugget 712:41, Tredje långgatan 24

Tomten började bebyggas år 1898 med träskjul som användes som materialupplag. Mot gatan uppfördes ett plank som ännu finns kvar. Öster om skjulet byggdes år 1899 ett

kolupplag med stall för hästar. När polisstationen uppfördes vid år 1911 revs stallet och skjulet anpassades efter ny tomtgräns. Gaveln på gården som vetter mot grannfastigheten Masthugget 4:6 är av trä och härstammar från år 1928. Samma år täcktes tomten till stor del av ett förhöjt bjälklag på stolpar med skärmtak. På bjälklaget fanns en snickarbod och mot Tredje Långgatan inreddes ett provisoriskt garage.

I dag består bebyggelsen av skjul som har ändrats efterhand. Fasaden mot gatan består främst av ett plank som är klätt med gulmålad eternit och gröna portar. Snickarboden är intakt och nyttjades tillsammans med maskiner från 1920- och 30-talet så sent som på 2010-talet som verkstad till inrednings- och båtsnickare.

Båtsnickeriet är särskilt välbevarat och bedöms besitta ett mycket högt kulturhistoriskt värde. Båtsnickeriet, tillsammans med den intilliggande före detta smedjan, bildar en värdefull äldre miljö med en starkt närvarande småskalig industriell karaktär.

Anläggningarna har en viktig roll som förmedlare av områdets tidigare historia med en blandad bebyggelse bestående av verksamheter, industrier och bostäder. Blandningen har en lång historisk förankring och bidrar till områdets särpräglade karaktär.

Byggnaderna är enkla i sin utformning och har byggts om och till ett flertal gånger för att anta den form de har i dag. Anläggningarnas slutenhet och fastigheternas låga exploateringsgrad bidrar till variationen i stadsbilden. Den låga skalan tillstår även med siktlinjer in i kvarteret och dagsljus till gatunivån.

Verkstadsbyggnad, Masthugget 712:27, på gård mot Tredje Långgatan 26

Den före detta smidesfirman O.A. Möller etablerades på fastigheten vid år 1900. Mot gatan står en vitmålad envåningsbyggnad med inredd vind. Gatufasaden är spritputsad med slätputsade muröppningar och en låg sockel i natursten. Taket är plåtinklätt och i dag svartmålat. Denna byggnad erhåller skyddsbestämmelser i samband med planens genomförande.

Mot gården uppfördes år 1902 en friliggande industribyggnad i två plan, även den med inredd vind samt svart tak. Denna byggnad var tidigare en smidesverkstad samt "filareverkstad" med två höga skorstenar varav en utförd i tegel. Även denna byggnadsfasad bär spritputs och en tunnare sockel i natursten och är något enklare i sitt utförande relaterat byggnaden mot gatan. Gårdsbyggnaden utvecklades succesivt bara några år efter sitt uppförande och anpassades till verksamhetens samtida behov av något enklare konstruktioner av tillfällig karaktär. Trots att innehållet moderniserats under flera perioder syns än i dag spår av den tidiga verksamheten genom skorstenar och en äldre travers.

Byggnaderna är småskaliga och enkla i sin utformning och har byggts om och till ett flertal gånger under åren för att anta den form de har i dag. Anläggningarnas slutenhet mot gatan, den låga höjden mot gatan och fastigheternas låga exploateringsgrad är viktiga för variationen i stadsbilden. Det öppnar också siktlinjer in i kvarteret och släpper ned ljus till gatunivån.

Miljön, tillsammans med intilliggande båtsnickeri, har en viktig roll som förmedlare av områdets tidigare historia med en blandad bebyggelse bestående av verksamheter, industrier och bostäder. Förekomsten av skorstenar är ett viktigt karaktärsdrag i kvarteret och syns bara på denna fastighet. Blandningen av bostäder och verksamheter har en lång historisk förankring och bidrar till områdets särpräglade karaktär.

Arresten, Masthugget 4:5, på gård mot Tredje Långgatan 16

Arresten i ett plan ansluter till det före detta polishuset på gården och används i dag som kontor. Arresten tillkom vid en omfattande om- och tillbyggnad som bland annat

innebar att den äldre stallbyggnaden orienterad mot gården och gatan revs. Arresten utgörs av en låg och långsträckt byggnad i ett våningsplan med lätt sluttande pulpettak. Tillbyggnaden står på en enkel betongsockel med fasader av återvunnet rött fasadtegel och bär detaljer av natursten och koppar. Entrédörrar är utförda i lackat trä och höga rektangulära fönster är repetitivt placerade med vitmålade snickerier. Byggnaden ansluter till det före detta polishusets sydvästra gårdsfasad och gavel genom en stigning till andra våningsplanen med brantare sluttande tak och invändigt trapphus i sten.

Rivningen av arresten som helhet resulterar i att berättelsen om denna för polisverksamheten expansiva period upphör.

Rivningen ger plats för ny byggrätt samt exponerar de nedre delarna av den ursprungliga södra fasaden mot gården vilket ger upphov till viss läkning med avseende på den ursprungliga byggnadsvolymen.

Byggnad som justeras

Tillbyggnad av Polishuset, Masthugget 4:5 mot gården, Tredje Långgatan 16

Planen möjliggör en tillbyggnad mot gården av det före detta polishuset på Masthugget 4:5. Denna nytillkommande byggrätt utgör en kompromiss som syftar till att begränsa negativ påverkan på byggnadens invändiga planlösning genom att tillåta ny kompletterande verksamhetsyta med anledning av aktuell verksamhetsidés funktionella krav. Tillbyggnaden har begränsats till höjd och utbredning samt regleras genom utformningsbestämmelse f_{11} . Utgångspunkten är att den nya tillbyggnadens anspråk på ursprunglig byggnads fasad ska begränsas vilket innebär att tillbyggnadens yttre form ska förhålla sig till befintligt byggnadsverks fasadkomposition och befintliga öppningar i ytterfasader ska bevaras och nyttjas. Hela byggnaden är fortsatt skyddad genom rivningsförbud samt skyddsbestämmelse q_3 och ges användningsbestämmelse Q vilket innebär att användningen ska anpassas till byggnadens kulturhistoriska värden.

Åtgärden innebär att det före detta polishusets gårdsstruktur ändras genom att ytan begränsas samt genom att den i dag friställda gårdsfasaden åt väster, i det nedre våningsplanet, till helhet byggs in. Åtgärden begränsar således möjligheten att läsa byggnadens komposition i sin helhet vilket är en förutsättning som har bäring på möjlighet att ta till sig det arkitektoniska verkets format utifrån den ursprungliga verksamheten med tillhörande komponenter som berättande inslag. Gårdsytan begränsas ytterligare av tätt inpå nytillkommande byggrätt för bostäder. Åtgärderna innebär sammantaget en självklar försvåring av möjligheten att läsa byggnadsverket som helhet och riskerar att underminera polishusets arkitektoniska uttryckskraft och särställning som betydande samhällsinstitution i denna del.

Justeringarna av det före detta polishuset genom tillägg i flera nivåer riskerar att rubba dess väl avvägda komposition och delar av dess berättandepotential varför största hänsyn ska visas vid alla åtgärder. Detta regleras genom användningsbestämmelse Q , skydds- och varsamhetsbestämmelser, samt utformningsbestämmelser för tillkommande bebyggelse.

Naturmiljö

Planområdet omfattar ingen naturmiljö och åtgärderna genomförs på redan ianspråktagen mark.

Påverkan på luft

Delar av gatussektionen får högre byggnader än tidigare vilket kan förändra förhållandena rörande lokala luftföroreningar. Passagen genom kvarteret innebär en möjlighet till genomluftning som kan vara positiv i sammanhanget men effekterna av förändrad geometri i gaturummet är svårbedömda. Sammantaget bedöms en utbyggnad enligt planförslaget inte bidra till en försämring av luftkvaliteten.

Planområdet är centralt beläget med god tillgänglighet till kollektivtrafik. Situationen kan ytterligare förbättras med genomförande av Västlänken som syftar till att underlätta pendling i regionen utan bil. Byggnadsnämnden har angett att ett lågt bilinnehav ska vara inriktningen för planarbetet. Bakgrunden är bland annat läget i staden, kulturvärdena på platsen och de geotekniska förutsättningarna som försvårar lösningar med underjordiska garage. Dokumentet *Åtgärder för tillgänglighet* visar på alternativa mobilitetslösningar. Åtgärderna ska i samband med nybyggnation genomföras av fastighetsägarna vilket säkerställs genom ett mobilitetsavtal. Åtgärderna bedöms minimera ökandet av biltrafik till följd av den nya bebyggelsen och därmed även påverkan på luften lokalt.

Generellt bedöms bostadsbyggande nära kollektivtrafik och platser med god tillgång på service vara ett sätt att öka underlaget för god kollektivtrafik och minska behovet av resor med bil i vardagen.

Miljöförvaltningen har genomfört en platsbedömning (2017-10-20) och konstaterar att miljökvalitetsnormerna i dag klaras. Mätningar i närheten av Masthuggstorget visar att miljökvalitetsnormerna för kvävedioxid klaras med god marginal. Jämfört med det aktuella planområdet låg denna mätplats närmare Oscarsleden (100 meter) men längre från Götatunnelns mynning (520 meter).

Spridningen av kvävedioxid i området har beräknats i samband med planarbetet för Järnvågen. Den del av planområdet som ligger längst norrut är med i beräkningen och där klaras miljökvalitetsnormerna. Det finns täta gaturum vid planområdet, men trafikmängderna är i nuläget så pass små att det inte föreligger risk för överskridande av miljökvalitetsnormerna. Sammantaget blir bedömningen att miljökvalitetsnormerna klaras i nuläget.

Det lokala miljömålet om frisk luft handlar om att luften i Göteborg ska vara så ren att den inte skadar människors hälsa eller ger upphov till återkommande besvär. I och med att miljökvalitetsnormerna klaras och planen inte bedöms medföra negativ miljöpåverkan är bedömningen att detaljplanen inte påverkar möjligheterna att uppnå miljömålet om frisk luft och målet om god bebyggd miljö negativt.

Påverkan på vatten

Möjligheterna till lokalt omhändertagande av dagvatten är generellt små i området och det gäller även fastigheterna inom planområdet. Andelen hårdgjorda ytor ökar något i och med genomförandet av planen men uppvägs till viss del genom två av de tillkommande byggnadernas planterbara bjälklag med förmåga att fördröja dagvatten. Byggaktörerna avser genomföra de dagvattenlösningar som föreslås för kvartersmark i dagvattenutredningen. På allmän plats TORG anläggs en växtbädd.

Föroreningsberäkningar visar att föroreningshalterna sjunker efter rening. Genom att fördröja vattnet med växtbäddar uppnås även reningskraven. Detta innebär att planområdet inte försämrar möjligheterna att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten. Med avseende på miljökvalitetsnormerna görs bedömningen att planen inte kommer påverka statusen för Göta älv negativt om reningsåtgärderna föreslagna i

dagvattenutredningen genomförs. Denna bedömning grundar sig i att både totalhalterna och mängderna som släpps ut per år minskar efter rening.

Grundvattnet bedöms ha en storskalig strömningsriktning mot Göta älv men lokala dräneringar kan avleda ytligt grundvatten från området åt andra håll. Enligt SGU:s brunnarsarkiv finns inga enskilda dricksvattenbrunnar i närområdet (<500 meter).

De analyser som utförts på grund/schaktvatten inom kvarteret Barken påvisar förorening av metaller, främst kvicksilver. I vatten taget i provgroparna vid undersökningen 2007 påträffas även bly. Det är dock oklart hur dessa prov tagits ut och om de är filtrerade eller inte, vilket kan påverka resultatet.

Resultatet från miljötekniska markundersökningar från 2017 visar spår av tri- och dikloreten, inom och intill fastigheten Masthugget 4:7, i några av de analyserade jord- och vattenproverna. Påvisade halter är lägre än nyttjade jämförvärden undantaget dikloreten som förekommer i halter över det holländska riktvärdet för ”ingen påverkan”. Påvisade halter bedöms inte utgöra en risk för människors hälsa eller miljön.

Vid förändrad markanvändning kommer vissa efterbehandlingsåtgärder bli aktuella. Detta bedöms dock inte vara ett hinder för att genomföra detaljplanen. Bedömningen är därmed att genomförande av detaljplanen inte påverkar möjligheterna att uppnå de tre miljömålen om Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård och Levande sjöar och vattendrag negativt. Någon särskild saneringsinsats för grundvattnet planeras inte mer än att länsvatten renas om behovet uppstår i samband med schaktarbeten. Med genomförandet av planen upphör småindustriverksamheten i området vilket minskar risken för utsläpp av föroreningar till vatten. Förorenad mark saneras innan byggnation vilket minskar läckaget av giftiga ämnen som lagrats i mark under tidigare metall- och färgindustriverksamhet. Genom att utgå från källan till kvicksilver och bly i grundvattnet, vilket i detta fall är förorenad jord inom fastigheten, så kommer den nödvändiga marksaneringen innebära att föroreningskällan tas bort. Genomförandet av detaljplanen kan då bidra till att miljömålen för vatten och miljömålet om giffri miljö uppnås.

Störningar

Verksamhetsbuller

Detaljplanen möjliggör lokaler med utåtriktad verksamhet i större omfattning än tidigare varför nattlivet bedöms kunna spridas ytterligare längre västerut längs Tredje Långgatan och även in i den föreslagna passagen genom kvarteret. Detaljplanen föreskriver icke störande verksamheter, men i det fall verksamheterna bedrivs så att ljud till omgivningen alstras skulle detta kunna innebära risk för ljudstörning. Framför allt är det risk för ljudstörning inne i bostäderna men risk finns även för störning på uteplatser.

Då uppgifter saknas om vilken typ av verksamhet som planeras går det inte att bedöma framtida påverkan. Dock kan värden redovisade i Boverkets vägledning (rapport 2015:21) och *Folkhälsomyndighetens allmänna råd om buller inomhus* (FoHMFS 2014:13) användas för att reglera och bedöma påverkan. Om det skulle uppstå behov av att begränsa ljudpåverkan från musik och människor inom gårdsmiljön vid husen kan detta göras genom exempelvis serveringstillstånd med reglerade tider.

Bedömningen är att detaljplanen inte påverkar möjligheterna att uppnå miljömålet om god bebyggd miljö avseende buller negativt.

Trafikbuller

För planerad ny bebyggelse inom detaljplanen har trafikbuller beräknats. Beräkningarna visar att riktvärdena enligt *Förordningen för trafikbuller* (2015:216 tom 2017:359) klaras för samtliga nya planerade bostadshus inom kvarteret. Vid fasad på hus närmast Tredje och Fjärde Långgatan beräknas ekvivalenta ljudnivåer som högst 56 dBA. För befintliga bostadshus beräknas huvuddelen att klara 55 dBA vid fasad. Delen utmed Värmlandsgatan beräknas få ekvivalenta ljudnivåer omkring 65 dBA. Med ljudnivåer under 60 dBA vid fasad kan nya bostäder åstadkommas utan att riktvärdena för trafikbuller överskrids.

Figur 1. Beräknade ekvivalenta ljudnivåer. Planerade hus visas med svart färg.

Maximala ljudnivåer beräknas överskrida riktvärdet 70 dBA vid samtliga fasader nära Tredje och Fjärde Långgatan. Som högst beräknas maximal ljudnivå till 81 dBA vid de nya bostadshusen. Huvuddelen av de planerade husen beräknas få maximala ljudnivåer <70 dBA.

Figur 2. Beräknade maximala ljudnivåer för vägtrafik. Planerade hus visas med svart färg.

Möjlighet att ordna egen eller gemensam bullerskyddad uteplats vid planerade hus ska finnas där ekvivalent ljudnivå inte överstiger 50 dBA och maximal ljudnivå inte överstiger 70 dBA.

Solstudie

Tillkommande bebyggelse bygger vidare på mönstret i området med tät stadsbebyggelse. Solljusstudier visar att Långgatornas befintliga allmänna platser och innergårdar har en mycket låg andel soltimmar vilket blir en direkt följd av att bygga en tät stad. Nya byggnader placeras och utformas enligt planförslaget så att skuggning av befintliga byggnader på angränsande fastigheter minimeras. En solstudie har tagits fram och denna visar att antalet soltimmar inte förändras märkvärt på intilliggande fastighets innergård under vår- och höstdagjämning. Lägenheterna i byggnad på intilliggande fastighet får några timmar mindre solljus under vår- och höstdagjämning.

Sociala konsekvenser

Långgatornas urbana identitet är en konkret sammansättning av människors berättelser om området, aktioner som görs, webbsidor som används för att binda samman människor, organisationer och de företag som driver verksamheter där. Processerna som sker i området, människorna som skapar nätverk med varandra och med dessa möjligheter för olika kulturella uttryck, är inte desamma som de som sker i något annat område, även om det verkar se likadant ut. Meningen med de förberedande undersökningar som utförts var bland annat att finna stadsdelens komplexitet och en bärande idé för hur nytillskott kan förhålla sig till denna komplexitet för att sedan, om möjligt, försöka stödja detta genom en detaljplan.

En serie av fem workshoppar med olika fokusgrupper arrangerades under januari och februari år 2013 som en kunskapsinsamling inför arbetet med att forma detaljplanen. Dessa workshoppar utgick från några frågor kring hur man uppfattar området och vilka möjligheter och hinder det finns för att området ska kunna behålla sin unika karaktär. Materialet visar bland annat på behovet av allmänna mötesplatser och att grönytor efterfrågas. Möjligheten att skapa någon form av grönkil i den aktuella planen diskuterades under flera av workshopparna.

Planförslaget bidrar till en allmän plats att uppehålla sig på inom kvarteret. Arbetet inom detaljplaneprocessen har även resulterat i att en för allmänheten tillgänglig vistelseyta med parkkaraktär har skapats bakom närliggande Saluhallen Briggen och platsen har utformats för att även fungera för lek.

Barns tillgång till trygga utemiljöer är viktig för deras välmående och utveckling. Gårdarna i förslaget är och blir små och förhållandevis skuggiga. Då tillgången till grönytor är mycket begränsad i området kommer barns möjligheter till självständig utevistelse att vara liten. Miljömålet om god bebyggd miljö innebär bland annat att invånare ska ha tillgång till grönområden och bedömningen är att detaljplanen inte bidrar till att nå miljömålet. Ur ett barnperspektiv är det av särskild vikt att tillgång till trygga utemiljöer finns då det är viktigt för barn och ungas välmående och utveckling.

Lekytan vid korsningen Fjärde Långgatan och Värmlandsgatan är i nära anslutning till planområdet. Stadsdelsförvaltningen Majorna-Linné och park- och naturförvaltningen har dock konstaterat att denna lektyta är starkt nyttjad och utsatt för slitage. Avståndet till Slottsskogen med sin kvalitet av stadspark är ungefär en kilometer.

Komplettering med bostäder bedöms generellt vara en trygghetsskapande faktor genom människors närvaro även nattetid. Platser där människor rör sig upplevs ofta som tryggare och en utveckling med fler bostäder i kvarterets centrala del bedöms bidra till

detta. De bostäder om maximalt 35 m² på Masthugget 712:27 som möjliggörs genom planen bedöms särskilt kunna bidra genom att de boendes livsmönster och tider för aktivitet till viss del skiljer sig från mönstret i annat boende. Det är möjligt att de mindre lägenheterna i ny bebyggelse blir studentlägenheter vilket är ett positivt tillskott i området.

Merparten av de tillkommande bostäderna avses att upplåtas med hyresrätt vilket utgör ett viktigt komplement i området där utvecklingen går mot en allt större andel bostadsrättslägenheter.

Planbestämmelserna möjliggör att genom bygglov pröva inredning av vindar i befintliga flerbostadshus vilket kan bidra till fler mindre lägenheter alternativt utökning av befintliga bostäder.

Planförslagets bestämmelser om verksamhetslokaler i entréplan mot passagen och platsen i kvarterets mitt kan stärka stadslivet och beroende på verksamheternas art ge en livfull stadsmiljö under dygnets olika delar. I befintliga flerbostadshus tillåts verksamheter i entréplan vilket i flera fall redan finns etablerade och bidrar till Långgatsområdets karaktär. I och med att en barnkonsekvensanalys tagits fram efter samrådsskedet har behovet av en variation av verksamheter i de tillkommande lokalerna tydliggjorts. Verksamheterna bör rikta sig till blandade målgrupper och inte bidra till att skapa otrygghet bland barn och unga.

I kvarteret Barken finns befintliga lokaler som erbjuder de fysiska förutsättningarna för att etablera en mindre förskola och detaljplanen möjliggör en flexibel användning. Dock utgör tillgången till friytor ett hinder. Det finns därför ett behov att utreda hur tillgången till förskola och lektyor för barn ska mötas i området.

Nollalternativ

Nollalternativet innebär att nuvarande detaljplan från 1948 fortsätter att gälla. Detaljplanen från 1948 bygger på tanken om funktionsseparering vilken inte stämmer med den etablerade strukturen och dagens användning av området. Planen innebär begräsningar i möjlighet att ge bygglov för åtgärder på befintliga gårdshus eftersom dessa strider mot planen. Gällande plan innehåller inga skyddsbestämmelser eller varsamhetsbestämmelser för de kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna i kvarteret.

Genomförandetid

Genomförandetiden utgår 5 år efter det datum då planen fått laga kraft.

Fredric Norrå
Planchef

Siri Ersson
Planarkitekt